Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Гаража байгаа 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 209 (15832) | 1981 оной сентябриин 10, четверг | Сэн 2 мүнгэн.

ТАРЯА ХУРЯАЛГА, ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛЫЕ ЖЭГДЭ ХУРДАНААР ЯБУУЛХА!

Репортаж

ИПАТОВАЙХИДАЙ АРГААР

...Куналей тосхонhоо ...модоной газарта «Победа» колхозой нэгэдэхи трак... бригадын полевой стан ...дэнхэй. Тэрээнhээ ...а алтан шаргал шэ... поли хабтайн нэмжы... Ханшьегүй энэ үргэн ...гай дундуур табан ... онгосын тамаржа» ...харагдаба.

1977 онhоо манай кол... хуряалгын-транспортна ...нуудые байгуулжа, ... хурданаар хуряадаг ... Энэшье жэлдэ энэ ... арга үргэнөөр хэрэглэ... ...гдэдэ. Мүнөө бухы ...манай 3 звенодо ху...ганхай.

...дэхи звено поли бэл... тарягаа баал болгон ... уялгатай юм. Хоёр... гурбадахи звенонууд баалнуудые суглуулан ... ажалтай. Мүн эндэ ... харуүhалга хэхэ, ...рахи hолобмо суг... звенонууд байгуу... Тэдэнние ажахы... ...түрүүшүүл коммунист... хүтэлбэрилнэ. Жэшээл... ...ршэлтэй механизатор, ...эй гэшүүн Виктор ...ндрович Смолин таряа болгон сабшаха звеное ...хи жэлээ ударидажа — гэжэ ажахын аха... ...роном Г. Д. Плюснин ...лжа үгөө.

...өөрөөшье, тус колхозой ...д, механизаторнууд ... хойшо ургасаяа ком... ... аргаар хуряадаг ... юм. Ипатовайхидай ...гын хэрэглэгдэдэг бо... ...бүри урид тэдэнэр ажалдаа бригадна гурим нэбтэрүүлhэн байха. Тиигэжэ бухы техникээ нэгэлхэн хүдэлгэдэг урдын hайхан заншалтай юм.

Хуряалгын транспортна комплексдо ороohоной 15 комбайн, техническэ харууhа хэхэ ба тоhо түлишөөр хангаха автомашинанууд, таряа хуряалгада хэрэгтэй болохо элдэб түхеэрэлгэнүүд хуу бии. Энэ комплексые колхозой ахамад агроном Г. Д. Плюснин хүтэлбэрилнэ.

— Шэнииsэ хадахынгаа урда тээ 119 гектар рапс, 76 гектар горох хуряагаабди. Суглуулжа абаhан 600 центнер горох түбэй таряанай тоог дээрэ сэбэрлэжэ байнабди. Эндэ 7 эхэнэр хүдэлнэ. Тэдэнние Полина Федоровна Артюкова ударидана, — гэжэ комплексын начальник мэдүүлбэ.

Мүнөө тус комплексын механизаторнууд 278 гектарай шэниисын ургаса хуряажа байна. Тэрэнэйнгээ 160 гектарыень баал болгонхой. Эндэ ороohоной 5 комбайн хүдэлгэгдэнэ. Тэдэнние колхозой залуу комбайнернууд-комсомолшууд жолоододог. Тодорхойлбол, залуу коммунист Геннадий Иванович Плюснин звеное хүтэлбэрилнэ. Комбайнераар түрүүшынхээ хүдэлжэ эхилhэн комсомолшууд Алексей Цивилев, Алексей Ерофеев, Иван Шутилов болон бусад энэ звенодо ажаллана. Эдэнэр хэды залуушье hаа, ажалша бэрхэ, техникын орёо оньhые hайн мэдэхэ, даалгагдаhан ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандадаг зон юм.

— Эндэхи тарягаа hаяын үдэрнүүдтэ сабшажа дүүргээд, хоёрдохи тракторна бригадын ургаса хуряахаяа ошохобди. Иигээд лэ таряа хуряалгын яаралтай хүдэлмэри түргэндөө оробо. Баалнуудые суглуулан сохихо хүдэлмэридэ хоёрдохи, гурбадахи звенонууд хабаадаха. Тэдэндэ 10 комбайн даалгагданхай. Комбайнууд бүхыдөө бэлэн болонхой. Хоёрдохи звеногой комбайнууд горох хуряалгада туршагдаа hэн, — гэжэ Геннадий Демидович нэмэбэ.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ тус колхоз хамта дээрээ 2800 гектарай ороohото ургамалнуудые хуряажа, 35 мянган центнер таряа суглуулжа абаха юм. Тэрэнэйнгээ 12 мянган центнерыень үрэhэндэ хадагалха. 13 мянган центнерыень гүрэндэ худалдаха, 1000 центнер таряа колхознигуудтаа хубаажа үгэхэ, үлөөшыень адууhа малайнгаа тэжээлдэ хэрэглэхэ болоно.

— Энэ жэлэй таряа хуряалгада эртээнhээ бэлдээбди. Бухы комбайнуудаа үбэл байхада заhабарилжа, тусхай талмай дээрэ хадагалаа hэмди. Механизаторнуудай мэргэжэлээ дээшэлүүлээ, олон залуу хүбүүд үдэшын hургуулида hуража, механизаторай мэргэжэл шудалаа. Мүн энэ харюусалгатай, сүлөөгүй үедэ социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Таряа хуряалаха звено 5 үдэрэй туршада 3000 центнер ороohо суглуулаа hаа, 50 түхэриг мүнгэн шанда хүртэхэ юм. Сентябриин 20 болотор бухы комплексоороо тарягаа сохижо дүүргэбэл, 600 түхэригөөр урмашуулагдаха ёhотой. Тиихэдээ поли дээрэхи hолоомоёо бултыень соможо абаhан байха жэшээтэй, — гэжэ ахамад агроном тайлбарилна.

Үнгэрэгшэ hарын хуушаар энээгүүр мүндэртэй бороо орожо, ороohо таряанай, тэжээлэй ургамалнуудай ургасада ехэхэн хохидол ушаруулаа. Тодорхойлбол, 900 гектарай ургаса бүхыдөө шахуу хосорhон байна. Эндэhээ ниитэ ургасань бага болоhон байна бшуу. Хэрбээ байгша ондо гектар бүриhөө дунда зэргээр 15—16 центнер ороohо абаха байhан hаа, тэрэ мүндэртэ аадарай hүүлээр ургасань 3—4 центнерээр доошолоо ха юм.

Иимэ бэрхэшээлнүүдэй тохёолдоошье hаань, колхозой механизаторнууд ургасаяа эмхитэйгээр, саг болзор сооно, hайн шанартайгаар хуряажа абаха хүсэлтэй шармайна.

Л. ДОНЛОКОВ,
манай тусхай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: звеное даагша Г. И. Плюснин залуу комбайнер И. Д. Шутиловта зүбшэл заабари үгэжэ байна; комбайнууд шэниисын хадалга дээрэ.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

hҮРИНҮҮД ЖЭРЫЛДЭНЭ

Эдэ үдэрнүүдтэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой сабшалан дээрэ тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэри хурдандаа оронхой. Илангаяа коммунист, үнинэй колхозник Була Дансаранович Халудоровай хүтэлбэрилдэг звеногой гэшүүд эршэтэйгээр ажаллана. Эдэнэр Нохансагай сабшалангай ногоо хуряадаг юм. Тус звеногой үбhэшэд түсэбэй ёhоор 110 гектарhаа 1320 центнер үбhэ хуряаха байбал, тэрэнээ 1500 центнертэ хүргэхөөр шиидэhэн байна. Тэжээл бэлэдхэгшэд Эрхүү голой эрьеэр, hөөг бургаанаай, харгы, ханаабай захаар ургаhан ногоо үлөөнгүй сабшажа абаа юм. Энээнэй ашаар мүнөө зорилгоёо бэелүүлхэ дүтэлэнхэй, hүүлшын hүринүүдые соможо байна.

И. ФЕДОРОВ.
Түнхэнэй район.

ОЛОНОЙ ХҮСӨӨР

Прибайкалиин районой Турунтаево, Иркилик hуурингуудай пенсионернүүд зундаа ниитын малда тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Жэшээлбэл, Турунтаево hууринда ажаhуудаг пенсионернүүд Иван, Людмила Бабинцевтан, И. П. Колесников, П. К. Халтанов, Иркилигэй А. Н. Панков гэгшэд нилээд ехэ үбhэ сабшажа, «Прибайкалец» колхоздо тушаагаа. Тэрэшэлэн энэ ажахыда районой коммунальна эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд горитой туhа хүргөө юм. Мүнөө эндэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри үргэлжэлhөөр.

П. ХАЛТАНОВ.
Прибайкалиин район.

...ЕФҮҮДЭЙ ...ҺАЛАМЖА ЕХЭ

...минай оньhожоруу... ...ы ой модоной ажахын ...рилэгшэд шефтээ ... Енгорбойн совхоздо ...тэжээл бэлэдхэхэ хэ... ...туhална. hүүлэй үдэр... ...Айнак гэжэ газарта ...

Г. ОЧИРОВ.

АДАГЫНЬ 10000 ЦЕНТНЕР АБТАХА

Адууhа малай ашаг шэмые дээшэлүүлжэ, үүлтэрыень эрид hайжаруулжа, эдеэ хоолой шухала продуктнуудые элбэг ехээр абажа, гүрэндэ тушааха зайлуулашагүй зорилгонуудаа бэелүүлхэ хэрэгтэмнай үбhэ болон шэмэтэ тэжээлэй горитойхоноор хэрэгтэй болохо байhыень hайн ойлгонобди. Тиимэhээ манай ажахыда hүүлэй жэлнүүдтэ сабшалангай ногооной, тэжээлэй таримал ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхэ хүдэлмэридэ онсо анхарал хандуулагдадаг болонхой.

Жэл бүри совхозоймнай дирекци луговодуудайнгаа дүрбэн звенодо газарыень хубаарилжа үгөөд, хэхэ хүдэлмэриинь түсэб тодорхойлдог заншалтай. Манай даажа абаhан газарай ургаса таригдаhан ногоогоороо тодорхойлогдодог.

Байгша ондо манай звенодо Степной полидохи олон жэлэй ногооной таригдаhан 400 гектар газар даалгагдаа hэн. Бидэ тэжээл бэлэдхэлгын эхилтэр урид тодорхойлогдоhон түсэбэй ёhоор бухы хүдэлмэрез жэншэдгүй ябуулжа, бүхыдөө 11 300 центнер үбhэ суглуулжа абаха даабаритай hэмди. Тиигэжэ урид хараалагдаhанай ёhоор гектарай 29 центнер ургаса суглуулагдаха байгаа.

Намтай хамта гурбан хүн— аха дүү Семен, Иннокентий Богатых, Алексей Скосырский гэгшэд ажалладаг. Хабартаа бидэ даалгагдаhан газарайнгаа үрэжэлыень hайжаруулха хүдэлмэри ябуулаабди. Абаhаар ханаабуудыень сэбэрлэжэ, хаалта боолтонуудыень заhабарилаад, бүхы газараа уhалаабди.

Энэ жэлдэ гектарай 3 центнер хүртэхөөр минеральна утэгжүүлгэ оруулагдаад, гурба дахин уhалагдаа юм. Мүн хүрьhыень борнойлообди, шүдэтэй катогоор нүхэлөөбди. Тобшолбол, байгша ондо звеногоймнай луговодууд түсэбөөр хараалагдаhан хүдэлмэрез урагшатайгаар хэhэн байна. Тиигэншьегүй яахаб даа. Бидэ түлбэрез хуряагдаhан ургасын зэргээр абадаг гээшэбди. Эндэ онсо оролдолго гаргаагүйдэ аргагүйл гээшэ.

Манай совхоздо даалгагдаhан сабшалангаа өөhэдын хүсөөр хуряажа абаха гэhэн гурим тогтоогдонхой. Энээ яhала hайн гээшэ. Өөрынгөө хүсэл оролдолгоор ургуулhан ургасаяа хүн бүхэн хайша хэрэгээр, гээлтэ хоролтодо оруулжа хээээдэшье хуряахагүй. Шадаал hаа ногоогоо доохонуур сабшажа, бургааhанай узуураар гү, али хаснааб, харгын захаар hогооборишье үлөөнгүй хуряажа абахые оролдодог даа.

Мүнөө звенодомнай долоон трактор, тракторай хоёр косилка, тармуур, баал суглуулжа бухаллаха хоёр машина, бухал шэрэхэ нэгэ түхеэрэлгэ, нэгэ «КУН-10» машина бии. Яhала олоншье hаа, нилээд хуушаранхайнууд, hайнаар заhабарилагдаhандаа hаадгүй хүдэлгэгдэнэ. Энэ жэлдэ совхозоймнай инженерно албан эрилтын ёhоор ажаллажа захалаа. Звенонуудай эбдэрhэн машина, техникэ заhабарилха, гагнаха нүүдэл аппарадтай автомастерской эмхидхэгдэнхэй. Мүн тракторнуудай үдэрынь хэээрэ тоhо түлишээ абадаг гуримтай. Иигээд ерэхэдээ халуун хүдэлмэриин үедэ машина, техникэмнай hаадгүйгөөр, бүтээсэтэйгээр ашаглагдана бшуу.

Август hарын эсэслэтэр шахуу hайн шанартай үбhэ хуряагаабди. hүүлэй үедэ хура бороо орожо, hаад ушаруулаа. Наратай сэлмэг үдэрнүүдтэ бидэ 200 — 250 центнер үбhэ hүрилхэ аргатайбди. Манай коллективэй гэшүүд бултадаа hайнаар ажаллана. Илангаяа А. Скосырский, Семен, Иннокентий Богатых, А. Кожевин гэгшэд онсо шударгыгаар хүдэлдэг.

Байгша ондо яhала hайнаар ажаллаашье hаамнай, хабарhаа нааша зунай тэн болотор үргэлжэлhэн ган гасуурhаа ургаса доошолоо. Яабашье hаа, урда жэлнүүдэйхидэл адли ургаса эндэhээ абтахагүйнь ха даа. Мүнөө уридшалан тоолоходо багсаамжалхадамнай гектарай дунда зэргээр 25 центнер үбhэн абтахал хэбэртэй. Иигээд ерэхэдээ манай звено байгша ондо хараалhан түсэбөө энэл поли д э э р э э дүүргээгүйшье hаа, адагынь арбан мянган центнер үбhэ абажа hүрилхэмнай лабтай.

Совхозоймнай бусад звенонууд, жэшээлбэл, П. Резниковэй хүтэлбэрилдэг коллектив 8666 центнер үбhэ хуряаха түсэбтэй. Тиихэдэ Н. Молчановай ударидадаг звено 9300 центнер бэлэдхэхэ даабаритай юм. Харин М. И. Богатых 8816 центнер үбhэ hүрилхэ байhан гээшэ. Тэд мүнөө хараалhан түсэбүүдээ даалгагдаhан газарhаа дүүргэжэ бирахагүймнай ха. hая уулзажа хөөрэлдэхэдэ, баhал арга хургаяа бэдэрэнхэй байгаа hэн. Мүнөө манай ажахыда тэжээл бэлэдхэлгэ шиидхэхы хаhадаа оронхой. Морин косилкатай гар хажууршадай звенонуудней үбhэ хуряалгаяа дүүргэжэ байнхай. Манай ажахыда иимэ хоёр звено бии.

Энэ жэлдэ совхоздомнай 38 мянган центнер үбhэн hүрилэгдэхөөр түсэблэгдэнхэй. Тэд даабаримнай дүүргэгдэхээр дүтэлүүлэгдэхэл аабза гэжэ найданабди. Ушарынь хадаа үбhэшэднай урда жэлнүүдэй ган гасуурай бэрхэшээлhээ тобшолол хэhэн хадаа яhала оролдоно гэшээл даа.

Байгша ондо тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри манай ажахыда яhала эмхитэйгээр үнгэржэ байна. Мүнөө хаа хаанагүй силос дараха хүдэлмэри эхилэнхэй. Хаа ганса hайнаар ургаhан тарягаашье сабшажа, баал болгон унагаажа байна. Тобшолбол, ажал ехэ, булта зэргэ ябуулагдана г э э ш э. Тиимэhээ ниитын адууhа малда үбhэ тэжээл бэлэдхэгшэд хүдэлмэрез түргэн түгэсхэжэ, совхоздоо hайн шанартай үбhэ ехээр тушааха хүсэлэнтэй ажалланабди.

А. ГУСЕВ,
Баргажанай районой Шитханай совхозой луговодуудай звеное хүтэлбэрилэгшэ.

Сошордомо дохёо

ХЭМЖЭЭНҮҮД ХОЖОМДОО

Заhабарилгын мастерской хадаа Госкомсельхозтехникын гол шухала участок ха юм даа. Колхоз, совхозуудай техникые ургаса хуряалгада бэлдэхэ hарануудта Сэлэнгын нэгэдэлэй иимэ мастерскойн коллектив түсэбтэ даабаряа бэелүүлжэ шадаагүй. Тусхайлбал, август hарын түсэб заhабарилагшад оройдоо 41,5 процент бэелүүлhэн байха юм. Гэхэтэй хамта энэ hарада промышленна предприятинуудай тракторнууд хүдөө ажахынхидайхида орходоо олоор заhабарилагдаhаниинь ямар ушар болоноб?!

Юуб гэхэдэ, мүнөө тарялан дээрэ хүдэлгэгдэхэ техникэдэ запчасть олоор дуталдана. Нэгэдэлые эрхилэгшэ Г. Ж. Бальжиновай хэлэhэнэй ёhоор, энэ үедэ 150 генератор, 90 магнето хэрэгтэй болоод байна. Тиихэдэ фарануудай тон үсөөн байhанhаа нэгэшье ажахын комбайнууд хоёр халаанда хүдэлгэгдэхэ аргагүй. Гэрэшэлэн олон комбайнуудай заhабарилга муу шанартай байhаниинь тарялан дээрэ элирүүлэгдэбэ. Зариманайнь карбюратор, пүтөөдүүлэйнь ябадалай часть дахинаа заhабарилагдаха болобо. Аяар 200 шахуу комбайн «hохор».

Харин мүнөө болоhон хойно фара, магнето гэхэ мэтэнүүдые бэдэржэ, бүдэржэ унахаар гүйлдэхэ баатай болонод.

— hүү? Эндэ 22 генератор хэбтэнэ ха юм, — гэжэ XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо ерэхэдээ, Госкомсельхозтехникын түлөөлэгшэ баярлаба.

Сэхыень хэлэхэдэ, бусадшье ажахынуудта элдэб детальнууд дараатай миин хэбтэдэг гээшэ. Юундэ иимэ ушар дайралданаб гэхэдэ, заhабарилгада техникээ эльгээхэдээ, хүдөөгэй механизаторнууд шухаг детальнуудай олонхииень мулталжа абажархина. Харин Госкомсельхозтехникын заhабарилгын мастерскойнууд, эндэхи инженерно-техническэ албан техникэ комплектнээр тушаажа абаха шалгалта, хиналтын гурим баримталнагүй. Тиимэhээ заhабарилгын хүдэлмэри унжагайрна. Жэшээлхэдэ, августын түсэбэй ёhоор 27 мотоор заhабарилагдахаар хараалагдабал, запчасть дуталдажа, 19-ниинь бэлэн болгогдоо.

— Иимэ байдалда ороод байхадаа, таряа хуряалгада гараhан техникэдэ нэн түрүүн гол анхаралаа хандуулха ёhотойбди. Заhабарилгын дутагдалнуудай хойшолонгуудые дары усадхаха тодорхой хэмжээ абаагүйдэмнай аргагүй болоо. Аварийна бүлэг байгуулаабди. Захилтаар саг зуурын заhабарилгын туhаламжа үзүүлхэ уялгатайбди,— гэжэ Г. Ж. Бальжинов хэлэнэ.

Н. НАМСАРАЕВ,
манай корр.

ТАСС Шэнэ hонин

ГАЙХАМШАГТА ОЙ

СОФИ. (ТАСС). Болгарида Социалис революциин илаhаар 37 жэлэй ойдо зорюулагдаhан ажалшадай түлөөлэгшэдэй баярай суглаан сентябриин 8-да эндэ болобо. БКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живков, ороной партийна ба гүрэнэй бусад хүтэлбэрилэгшэд тэрээндэ хабаадаhан байна.

БКП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, БКП-гэй ЦК-гай секретарь О. Дойнов суглаан дээрэ элидхэл хэхэдээ, фашизмhаа арадуудые аршалан абаржа, социалис революциин илалтада болгоо коммунистнуудай партида, арадта шиидхэхы туhаламжа үзүүлhэнэйнь түлөө, НРБ-дэ социалис обществые байгуулгада Совет гүрэнэй хубитаяа оруулhанайнь түлөө болгар арад Советскэ Союзда, тэрэнэй шэн габьяата сүлөөлэгшэ-армида аха дүү ёhоной дурлалаа, баяр баясхалангаа мэдүүлнэ гэжэ тэмдэглэбэ.

Нүхэд Т. Живков болон Л. И. Брежневэй Крымдэ үнгэргэдэг заншалта уулзалганууд НРБ-гэй ба СССР-эй хоорондохи аха дүү ёhочой харилсаа холбоое, али бухы ойртолсолгые сашаданъ хүгжөөлгэдэ, социальна хүгжэлтэ дэбжэлтэдэ, эб найрамдал болон шахардуу байдал hуларуулгые хангалгада шухала хубитаяа оруулдаг байна. Крымдэхи уулзалгануудые манай арад сэдьхэлээ ханан угтажа, эдэнэй үрэ дүнгүүдые илангаяа үндэрөөр сэгнэнэ гэжэ О. Дойнов мэдүүлээ.

КПСС-эй XXVI съезд дээрэ найруулагдаhан 80-аад онуудай эб найрамдалта программые БКП болон НРБ hайшаан дэмжэнэ.

Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тодхон табиха тухай США-гай ба НАТО-гай оронуудай бэлдэжэ байлгада, мүн нейтронно буу зэбсэгүүдые үйлэдбэрилэн бүтээхэ тухай американ захиргаанай шиидхэбэридэ тогтоходоо, эдэ алхамууд Европо түбидэ, бухы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалда, аюулгүй байдалда шэнэ уршаг түбэг татаха байна гэжэ элидхэлшэ зааба.

БКП болон НРБ аха дүү партинуудтай социалис хани барисаата оронуудтай бата нэгэдэлтэйгээр Балканда, Европодо, бухы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай ба хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэ дэбжэлтын агууехэ хэрэгэй илан мандалгада хубитаяа оруулна.

• • •

Энэ үдэр эндэ уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша Г. Димитровой мавзолейдэ веногуудые табиhан байгаа Т. Живков, ороной партийна ба гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд, ниитын-политическэ ба оронниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд энэ ёhололдо хабаадаба.

Сүлөөлэгшэ-Совет Армиин хүндэлэлдэ табигдаhан хүшөөгэй дэргэдэ, фашизмда эсэргүү тэмсэлдэ баатарай үхэлөөр унагшадай хүшөөгэй дэргэдэ веногууд табигдаhан байгаа.

БАЯРАЙ СУГЛААН

ПХЕНЬЯН. (ТАСС). Корейн Арадай-Демократическа Республикын байгуулагдаhаар 33 жэлэй ойдо зорюулагдаhан баярай суглаан сентябриин 8-да эндэ боложо, КНДР-эй парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэд хабаадаhан байна.

ТПК-гай ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КНДР-эй вице-президент Пак Сен Чер суглаан дээрэ элидхэл хэбэ. КНДР-эй байгуулагдаhан ушар бухы корей арадай ажабайдалда түүхэтэ үйлэ хэрэг болоhон байгаа гэжэ тэрэ хэлээ. Арадай засагай жэлнүүдтэ ороной экономико ба соёлые хүгжөөлгэдэ ехэ амжалтанууд түйлагдаа гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Корейе нэгэдүүлхэ тухай асуудалда тогтожо хэлэхэдээ, корей арадай дотоодын хэрэгүүдтэ США-гай хамааралсажа байhые элидхэлшэ эрид буруушаагаад, Урда-Корейhээ американ сэрэгүүдые гаргаха эрилтэ КНДР табина, амгалан гуримаар, гадаадаhаа хамааралсалгагүйгөөр ороноо нэгэдүүлхые түйлахын түлөө тэмсэнэ гэжэ элидхэлшэ мэдүүлээ.

Корейе амгалан ёhоор нэгэдүүлхые түйлахын тула бухы хүсэлэл оролдолгонуудаа гаргахыень, империализм ба колониализмда эсэргүүсэн тэмсэхыень суглаанда хабаадагшад уряалhан байна.

ЭБ НАЙРАМДАЛЫЕ САХИН ХАМГААЛХА

НАХОДКО. (ТАСС). Азиин социалис оронуудай эб найрамдал хамгаалгын комитедүүдэй түлөөлэгшэдэй уулзалга эндэ болобо. Вьетнамай, Лаосой, Монголой, мүн Советскэ Союзай түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадалсаа.

—Азидахи мүнөөнэй байдал тухай асуудалаар hанамжануудаа халан абалсаха гээшэ уулзалгын гол зорилго болоhон байна, — гэжэ совет делегациие тюлгойлогшо—Эб найрамдалые хамгаалха совет комитедэй түрүүлэгшэ академик Е. К. Федоров хэлэбэ. —США-гай империалистнуудай уласхоорондын байдалые улам орео, түгшүүритэй болгожо байха үедэ Ази түбидэ, бухы дэлхэй дээрэ эб найрамдал сахин хамгаалхын түлөө саашадаа тэмсэхэ ябуулгануудай ниитэ нэгэн программа зохёогдон абтаа.

Эб найрамдалай түлөө, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулхын түлөө, ээрхэн, зонхилолго болон хархис хүсэнүүдтэ эсэргүүгээр тэмсэдэг Ази түбиин политическэ ондо ондоо хараа бодолтой ниитын эмхинүүдтэй харилсаа холбоо тогтоохоор бэлэн байhан тухайдаа уулзалгада хабаадагшад мэдүүлбэ.

УЛАСХООРОНДЫН КОНГРЕСС

Гипербарическа медицинын талаар уласхоорондын VII конгресс Москвада хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Дэлхэйн 24 ороной эрдэмтэд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадаhан байгаа. Ехэ даралта доро кислород хэрэглэжэ, эмнэхэ аргые тэдэнэр дурадхаа. Энэ хадаа медицинэдэ шэнэ шэглэл болоно. Иимэ арга онол хирургида, офтальмологидо, терапида, эндокринологидо, мүн медицинын бусад hалбаринуудта хэрэглэгдэнэ.

Ажал дээрэ энэ аргые хэрэглэхэ талаар ехэ амжалтанууд түйлагдаа гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. Советскэ Союзда иимэ албан 75 хотын 170 гаран түбые нэгэдүүлдэг юм.

—Шэнэ арга медицинын хүдэлмэридэ амжалтатайгаар нэбтэрүүлэгдэжэ байна, — гэжэ академик Б. Петровский хэлээ.—Энэ аргые хэрэглэхэдээ, медигүүд туншарихаяа болижо, түрүүшын дабаа дабаhан байна. Тэрэнэй ашаа үрэ ехэтэй байhые туршан шалгаа.

(ТАСС).

НОМОЙ ЯАРМАГ

Москвадахи номой уласхоорондын III выставкэ-яармаг дэлхэйн соёлой ажабайдалда гайхамшагта үйлэ хэрэг, арадуудай хоорондохи хани барисаае, этигэл найдалые гүнзэгырүүлгэдэ шэнэ алхам болоhон байха юм. Ухаан бодолой үнэтэ баялигуудые халан абалсалгые үргэдхэхэ хэрэгтэ горитой ехэ хубитаяа оруулhан оглоной хабаадалгатай номой энэ хуралдаанда үргэн олониитэ долоон хоногой турша соо анхаралаа хандуулhан байна. Хэблэгшэдэй ба номуудые худалдан тараагшадай уласхоорондын уулзалгын дүнгүүд сентябриин 8-да Москвада согсологдоо.

—«Ном судар эб найрамдалай ба хүгжэлтэ дэбжэлтын аша туhада» гэhэн hайн hайхан уряа 83 ороной 2300 хэблэл, фирмэ ба эмхиин түлөөлэгшэдые хабаадуулhан байна, —гэжэ СССР-эй Госкомиздадай түрүүлэгшэ Б. И. Стукалин ТАСС-ай корреспондентдэ хэлэбэ. — Арадуудай хоорондоо үгэеэ ойлгосолгые hайжаруулгада, дэлхэй дээрэ эб найрамдалые бэхижүүлгэдэ ном сударай үзүүлдэг үүргые үндэрөөр сэгнэhэн нүхэр Л. И. Брежневэй амаршалгые выставкэ-яармагта хабаадагшад, айлшад урма баяртайгаар угтаhан байна.

Энэ выставкэ амжалтатайгаар үнгэргэгдэжэ, олон тоото хэлсээнүүд баталагдаа. Тиигэжэ совет эмхинүүд 86 миллионhоо үлүү түхэригэй ном худалдаха, ондоо оронуудhаа абаха тухай хэлсээнүүдые баталhан байна. Эдэ хэлсээнүүдэй ашаар олон мянган шэнэ зохёолнууд СССР-эй ба бухы дэлхэйн уншагшадта хүргэгдэхэ аргатай болобо бшуу.

(ТАСС).

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ХАМАГ ХҮСЭЕЭ ЭЛСҮҮЛНЭБДИ

Партиин XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула совет хүнүүдтэйгээ хамта совхозоймнай хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд ажал дээрээ бүри hайнаар, хүсэн түгэлдэрөөр хүдэлжэ байна. Ороохо тарыа, үбhэ тэжээл ехээр абаха гээшэ хүдөө ажахын гол зорилгонуудай нэгэниинь мүн гэжэ съездын программа соо тодорхойлогдон заагданхай. Тэрэнэй хүгжэлтэhөө совет хүн бүхэнэй ажабайдал, ажал хэрэгынь сэхэ дулдыдана бшуу.

Шэнэ табан жэлдэ хүдөө ажахынгаа hалбарине хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ үргэн ехэ хэмжээнүүд хараалагданхай. Бидэндэ тэрэниие бэелүүлхэ арга боломжо дүүрэн бии. Тон түрүүн бүхы зонойнгоо арга шадабарhаа, дүй дүршэлhөө энэ урдаа табиhан зорилгоёо бэелүүлжэ шадахабди.

Илангаяа hүүлэй арбан жэл соо хүдөө ажахые хүгжөөхын тула ехэхэн программа хараалагдаhан байна. Тодорхойлон хэлэхэдэ, хүдөө ажахын продуктнуудые торитойгоор үйлэдбэрилхэ, хүн зониие эдеэ хоолой зүйлнүүдээр элбэгээр хангаха, эндэhээ ажахынгаа экономикые тогтууритай hайн, ашаг үрэтэй болгохо талаар совхозой дирекци, партком, рабочком ехэхэн оролдолго гаргажа байдаг.

hүүлэй хэдэн жэлнүүдтэ ганса манай нютагта бэшэ, харин республика дотор хаа хаанагүй гам гасуур боложо, хүдөө ажахыда хүдэлжэ байhан бидэнэртэ олохон бэрхэшээлнүүдые ушаруулаа. Эндээ бүдүүн болон шэмэтэ тэжээлнүүдые багаар бэлэдхэhэн ушарhаа, үбэлжэлгын үедэ ондоо нютагуудаар тэжээл бэдэрхэ баатай болоо hэмди. Монголой Арадай Республика болон Алтайн хизаарта ошожо, 430 тонно үбhэ, 1400 тонно hолоомо бэлэдхээбди. Өөhэдынгөө хүсөөр 160 тонно нарhанай шэлбүүhэ, модоной мүшэр болон бусад элдэб янзын тэжээлнүүдые суглуулжа, адууhа малдаа эдюулээбди.

Иигэжэ олон мянган малшадай, механизаторнуудай, мэргэжэлтэдэй болон бүхы ажалшадай болон үнгэрэгшэ үбэлжэлгын үедэ адууhа мал гарза хоролтодо багаар оруулагдаа, малай үбэлжэлгэ барагаар үнгэрөө, хүдөө ажахын продуктнуудай үйлэдбэрилгэ зарим тэды дээшэлээ, түл олоор абтаад, бүрин бүтэн түлжүүлэгдээ.

Байгша оной түрүүшын хахадые нёдондоной энэ үеынхитэй жэшэхэ болоо hаа, мяха 131, hү — 177, ноохо гүрэндэ худалдалга 73 центнерээр дээшэлээ. Тиигэжэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй нэгэдэхи хахадта мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ тушааха түсэбтэ даабаряа үлүүлэн дүүргээбди. Жэшээлхэдэ, гүрэндэ hү худалдаха түсэбөө 121 процент, мяха — 137 процент, ноохо — 111 процент дүүргээбди. Иигэжэ байгша ондо мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ ба тэрэниие гүрэндэ худалдаха талаар hайн үндэhэ hуури табинхайбди. Энэ түйлаhан амжалтаяа саашадань бүри арьбадхахын тула малшаднай эдэ үдэрнүүдтэ туха сүлөөгүй ажаллажа байна. Хэнэйшье мэдэhээр, анханhаа ажалай hайн эхи табибал, үндэр дүн түйлагдадаг гээшэ. Гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэбые мяхаар декабриин 1-дэ, hүөөр декабриин 10-да дүүргэхээр хараалнабди. Ноохоор жэлэйнгээ түсэбтэ даабарине үлүүлэн дүүргэнхэйбди.

Адууhа малhаа продукци ехээр абаха, тоо толгойень олошоруулхын тула эрхим шанартай тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ болонобди. Тиимэhээ нютагтаа ургаhан бүхы ногоогоо бултыень сабшажа, hайн шанартайгаар хуряахые оролдоно гээшэбди.

Манай ажахы энэ жэлдэ 19700 центнер үбhэ, 18000 центнер hолоомо бэлэдхэхэ, 8000 центнер сенаж, 70900 центнер гэхэ гү, али үнеэн бүхэндэ 100 центнер силос дараха, 3000 центнер ногооной витаминтай гурил гаргаха уялга абанхай. Энэ хараалhан зорилгоёо яагаад бүтээхэбибди гэхэдэ, оньhожоруулагдамал 2 звено, морин ба гар хажуурай 11 звено байгуулагданхай. Комсомол-залуушуулай 2 звено бии болгогдоо hэн. Үдэр бүри үбhэ сабшалгада совхозой конторын, МТМ-гэй 20 хүдэлмэрилэгшэд, Хүдэри-Сомоной организаци ба эмхи зургаануудhаа 50 хүдэлмэрилэгшэд хабаададсана. Тэдэнhээ гадуур hү hаалиин фермынхид, хонишодой бригаданууд, адуушад, үхэр адуулагшад 800 центнер үбhэ, 18800 центнер халаахай бэлэдхэжэ тушааха даабаритай юм. Тэдэнэр эдэ үдэрнүүдтэ хүдөө гаража, даабаряа бэелүүлжэ эхилэнхэй.

Эртүүр зундаа хура бороо оронгүй байжа, тарянай, тэжээлэй ургамалнуудай ургаса тиимэ hайн гэхын аргагүй hэн. Харин июлиин хуушаар бороо ехээр орожо, тариhан ургамалнуудта нилээд туhа үгөө. Хараа байса ургасамнай hайжараа. Гол шадарай ногоон яhала hайн. Бүхы арга боломжоёо, хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллажа, нёдондонойхиhоо hураггүй ехэ тэжээл бэлдэхэ аргатайбди. Хэды шэнээн тэжээл бэлэдхэhэнhээ, тэрэнэй нөөсэ байгуулhанhаа ерэхэ үбэлжэлгын хуби заяан шиидхэгдэхэ байна бшуу. Энээнhээ ажахын адууhа малай саашанхи хүгжэлтэ дулдыдаха гээшэ. Тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэриие эмхи гуримтайгаар үнгэргэхын тула бүхы оньhон техникээ үбэлэй hаралнуудта түгэс заhабарилжа, хадагалаанда табяа hэмди. Үбhэ сабшаха бригаданууд, звенонууд, эндэ хүдэлхэ зон бүри эртүүр томилогдоо. Хүдэлмэриин түсэбүүд саг соогоо табигдаа hэн.

Энэ жэлэй эрхэ байдалые хараадаа абажа, түрүүн Хүдэри голойнгоо сабшалангай ногоое унагаажа захалаабди. Нэн түрүүн ажахын суута хартаабхашан коммунист Михаил Васильевич Зимиревэй ударидадаг звено Бада-Хонхор гэжэ газарта үбhэндэ ороо hэн. Тэрэнэй даадаг коллектив оньhон техникэ болон хүн зоноор олоншье, хүсэтэйшье. Коммунист Иван Варламович Елизовэй хүтэлбэрилдэг оньhожоруулагдамал звено арга боломжоор үшөөшье баян...

Ажахы дотор мүнөө 14420 центнер үбhэн hүрилэгдөө. Дээрэ дурсагдагша хоёр звено, Ким Батуевич Доржиев, Жадамба Аюшеевич Аюшеев, Валерий Цыдыпов, Николай Цыренторов, Михаил Николаевич ба Федор Николаевич Зимиревүүдэй звенонууд тус тустаа 1000—2600 центнер үбhэ соможо тушаагаа. Мүнөө тэдэнэр сабшагдангүй орхигдошодог шугы бургааhанай оёорой ногоо сабшажа абахые оролдоно.

Энэ жэлдэ үбhэшэдэй бригада болон звенонуудые коммунистнуудта, ажахынгаа урдаа хараха түрүүшүүлдэ даалганхайбди. Энэмнай угаа удха шанартай. Юуб гэхэдэ, манай совхоз байгша ондо тэжээл бэлэдхэлгые эбтэй эмхитэйгээр үнгэргэхэ гэhэн үнэтэ үүсхэл республика дотороо гаргаа hэн. Тэрэ уряаемнай КПСС-эй Буряадай обком ехэтэ hайшааhан байна. Энэ зорилгоёо бэелүүлхын түлөө совхозой хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд, нютагай алба хаагшад, пенсионернүүд, амаралтада ерээд байhан студентнэр, hургуулиин hурагшад, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд — бултадаа сабшалан дээрэ гаража, нийтынгээ малда үбhэ бэлэдхэжэ байнхай.

Ногоо сабшахынгаа хажуугаар халаахай унагаажа, боолто болгоод, малай байрануудта абаашажа хатаанабди. hайнаар хадагалагдаhан халаахай соо элдэб янзын витаминууд, илангаяа каротин элбэг юм.

Тэрэниие нарай тугал болон хурьгадта эдюулхэдэ ехэл hайн шуу. Энээниие түрүүшынхиеэ хэжэ эхилбэбди.

Нёдондо Баян-Булагтаа ногооной гурил гаргадаг АВМ-0,65 агрегат тодхоо hэмди. Тиимэhээ байгша ондо энэ сэнтэй тэжээл бэлэдхэлгэдэ онсо анхарал хандуулнабди. Мүнөө эндэ 4—4 залуушуулhаа бүридэhэн звенонууд энэ түхеэрэлгээ хоёр халаанда хүдэлгэжэ байна. Тэдэниие ажахымнай дүршэлтэй механизаторнууд Борис Миронов, Сосоржап Раднатаров гэгшэд ударидана. Тиихэдэ Баян-Булагай hургуулиин ахалагша классай hурагшад, студентнэр эндэ ажалладаг. Тэдэнэр эдэ үдэрнүүдтэ 800 центнер ногооной гурил гаргаад байна.

Совхозой дирекци жэл бүри шэмэтэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ онсо анхарал хандуулна. Энэшье жэлдэ сенаж, силос түргэн саг соо дараха хэмжээнүүдые абанхайбди. Мүнөө Хүдэри-Сомоной hү hаалиин фермын траншейдэ 1400 тонно сенаж даража нөөсэлбэбди. Силос дараха хүдэлмэри эртэ эхилэгдээ, силосэй ургамалнуудые хуряаха комбайнууд, тэжээл хэршэхэ, мүн транспортна болон бусад түхеэрэлгэнүүд hайнаар хэрэглэгдэнэ. Тиигэжэ республикын түрүү ажахынуудай дүй дүршэлые халан абажа, богони болзорто hайн шанартайгаар шэмэтэ тэжээл дараха хүдэлмэри ябуулжа эхилэнхэйбди. Мүнөө 1260 тонно силос нөөсэлөөд байнабди. Шанарыень дээшэлүүлхын тула азодтой нэмэлтэнүүдые, химическэ консервантнуудые үргэнөөр хэрэглэнэбди. hүүлэй үедэ ороhон хура бороодо силосэй ургамалнуудай ургаса яhала hайжараа. Бүхы арга боломжоёо, хүсэ шадалаа элсүүлэн хүдэлжэ, нёдондонойхиhоо хоёр дахин ехэ тэжээл бэлэдхэхэ аргатайбди. Тэрэнэй түлөө тэмсэнэбди.

Малай тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадагшадта зорюулжа, ажаhуудалай таарамжатай эрхэ байдал байгуулагданхай, нийтын эдеэ хоолоор, мүн соёлой болон худалдаа наймаанай ба медицинскэ талаар хангалтга hайжаруулагданхай. Эдэ бүгэдые совхозой дирекци, партком, сомоной Совет онсо анхаралдаа абанхай.

Үбhэшэдэй звенонуудай хоорондо социалис мүрысөөн үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдана. Ажалай үндэр бүтээсэ түйлаhан эрхим түрүү звенонуудта, түрүүшүүлдэ дамжуулгын вымпелнүүд, мүнгэн шангууд барюулагдана. Табан үдэрэй туршада түрүүшүүлэй хүндэдэ совхозой түб hууринда Улаан туг үргэгдэнэ.

Нийтын, мүн хубиингшье ажахын адууhа малда үбhэ тэжээл шадаал hаа ехээр бэлэдхэхын тула бүхы хүсэ шадал, арга боломжоёо элсүүлхэ гэжэ КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, республикын Министрнүүдэй Соведэй Хандалга соо хэлэгдэнэ. Мүнөө үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэhээ шухала харюусалгатай ажал үгы. Энээндэ бултадаа хабаадаха ёhотойбди. Юуб гэхэдэ, энэ хүдэлмэриин ямараар эмхидхэгдэhэнhээ ерэхэ жэлэй малай үбэлжэлгэ, түсэбтэ даабаринуудай дүүргэлтэ сүм дулдыдаха байна.

В. БАЛСАНОВ,
Хяагтын районой Хүдэриин совхозой директор.

ЭМХИДХЭЛhЭЭ ЭХИТЭ

Зураглал

Клюевскэ леспромхоз эмхидхэгдэhээр 52-дохи жэлээ ябажа байна. Үнгэрэгшэ жэлэй зун 50 жэлэйнгээ алтан ойе тэмдэглээ hэн. Тиихэдэл коллективтэ болоhон хубилалтануудые, хүгжэлтынь түүхые удхалан харагдаа hэн ха. Тус леспромхоз зарим үедэ республика дотороо туршалгын шэглэлтэй ажахы болоод байhан юм. Эндэ эгээл түрүүлэн модо таллалгын «ПЛХ-3» лини баригдажа, туршалга гараа бэлэй. Тэрэ үедэ энэ лини дээрэ хүдэлхэдэнь модошодто hонирхолтойшье, хүшэр хүндэшье шэнгеэр үзэгдэгшэ hэн.

Тиихэдэ энэ линиин оператораар Владимир Николаевич Полонов хүдэлжэ эхилээ. Арбан зургаан наhанhаа Клюевскэ леспромхоздо хүдэлжэ эхилhэн, юрын хүдэлмэришэнөөр, модошо дарханаар, гагнууршанаар ажаллаhан нилээд дүй дүршэлтэйшье hаа, абаhаар шэнэ, хараа үзөөгүй түхеэрэлгэ дээрэ хүдэлхэдөө түдэгэсөөд абаа. Тиин Владимир Полонов Ой модоной промышленностиие оньhожоруулгын ба элшэ хүсөөр хангалгын түбэй эрдэм-шэнжэлгын институдай туршалгын ажахыда hарын курсада hуралсажа, шэнэ мэргэжэлээ шудалжа эхилээ hэн.

Тэрэ түрүүшын алхамуудhаань мүнөө хүрэтэр арбан дүрбэн жэл үнгэрбэ. Эсэшэ сусашагүй ажалайнгаа, эрмэлзэл, оролдолгынгоо ашаар Владимир Николаевич гансашье бэрхэ оператор бэшэ, мүн түрүү бригадир, коллективэй хүндэтэй hурган хүмүүжүүлэгшэ, хүтэлбэрилэгшэ болоторoo ургаа.

Владимир Николаевич Полонов республика доторoo «ПЛХ-3» линиие хүдэлгэхэ эгээл түрүүшын операторнуудай нэгэн байhан юм. Тиимэhээ тэрэнэй хүдэлмэриин дүршэлые Буряадай олохон леспромхозуудта халан абтаhан байха. Өөрөөшье олохон предприятинуудта ошожо туhалдаг hэн. Жэшээнь, Сэлэнгын модоной баазада «ПЛХ-3» лини тодхожо хүдэлгэхын тула ехэ оролдолго гаргаhан юм.

Тэрээнтэй хамта энэ шэнэ мэргэжэл шудалжа, шэнэ түхеэрэлгэ хүдэлгэhэн хүнүүд гэбэл, мүнөө Ажалай Алдар Солын III шатын ордентэ коммунист В. А. Усов, А. А. Есин гэгшэд болоно. Тэдэнэршье баhал юрын хүдэлмэришэдөөр ажалайнгаа намтарые эхилhэн зон юм.

Гансахан оролдожо хүдэлхэ бэшэ, мүн ажалдаа зохёохы ёhоор хандажа, тэрэнэйнгээ эмхидхэлые hайжаруулан, шэнэ дүй дүршэл хэрэглэн ажалладаг хүнүүд лэ амжалта түйладаг шуу. Владимир Николаевич эгээл иимэ хүнүүдэй нэгэн юм. Бригадираар томилогдоод, урдынхиhаа харюусалгатайшье, хүшэршье тушаалтай болоходоо, тэрэ абаhаар түдэгэсөөшье hаа, ажалайнгаа эмхидхэл тухай бодомжолжо эхилээ hэн. Тэрэнэй бригадынхидай хэды оролдожо хүдэлбэшье, түйлалтануудынь юрэл жиирэй бэлэй. Тиин В. Н. Полоновой үүсхэлээр томодхогдоhон комплексно бригада эмхидхэгдээ hэн.

Томодхогдомол комплексно бригада болоодхиходоо ажалыньшье урагшатай болоо. Хүн бүхэнэй харюусалга дээшэлээ. Тиигэжэ 1978 ондо тус бригада 100 мянга гаран кубометр модо таллаа hэн. Тэрэ сагаараа энэ хадаа «Забайкаллес» нэгэдэлэй эгээл эрхим дүн hэн.

КПСС-эй XXVI съезд дээрэ баталагдан абтаhан «Гол шэглэлнүүд» дотор «Ажалай эмхидхэлэй ба түлбэриин бригадна гуримые саашадань дэлгэрүүлхэ ба ашаг үрыень дээшэлүүлхэ талаар хэмжээнүүдые бэелүүлхэ» гээд хэлэгдэнэ. Эдэ мүрнүүд В. Н. Полоновой, тэрэнэй нүхэдэй зүрхэндэ бүхөөр хадуугдаа. Тиин арбан нэгэдэхи табан жэлдэ тэдэнэр ажалайнгаа эмхидхэлые саашадань бүри нарижуулха гэжэ шиидээ hэн.

Энэ жэлэй мартын нэгэнhээ В. Н. Полоновой бригадада үшөө хоёр звено нэмээгдэн үгтэбэ. Богонёор хэлэбэл, модо таллалгын хоёр лини дээрэ 4 звеноhоо бүридэhэн нэгэ бригада хоёр халаанда хүдэлхэ байна. Бүхы хүдэлмэринь нэгэ нарядаар хэгдэхэ юм.

Иимэ гуримда орохын урда тээ нилээд ехэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэгдээ. Нэн түрүүн табан тонныи краниинь арбан тонныи томо кранаар hэлгэгдээ hэн. Мүн богони, хухархай модонуудые вагондо ашаалжа ябуулха нэмэлтэ кран табигдаа. Эдэ хэмжээнүүдэй ашаар ажалайнь бүтээсэ хорин процентээр дээшэлээ.

Бэлэдхэлэй техническэ талань ямаршье бэрхэшээлгүй байгаа. Харин ажалай эмхидхэлэй талаар, тодорхойлон хэлэбэл, бүхы дүрбэн звеногой хүдэлмэриие жэгдэ hайн болгохо талаар хүшэршэг боломоор үе байгаа. Тиимэhээ бригадирай хүтэлбэрилхы шадабари эндэ ёhотой шалгалта гараа бшуу. Тиин В. Н. Полонов Байгалай модоной бааза ошожо, үнинэй энэ гуримаар хүдэлдэг Ю. Р. Третьяковой бригадын ажал хэрэгүүдтэй, дүй дүршэлтэйнь танилсаа.

Шэнэ гуримаар ажалаа эмхидхэдэг болоhон тус бригада 1981 оной 7 hарын түсэбые 112,4 процент дүүргэhэн байна. hайн шанартай модонойшье гараса ехэ. Долоон hара соо 85.173 кубометр барилгын модо таллаха түсэбтэй hаа, 99.469 кубометр модо таллажа амжаа. Машина бүхэндэ халаан соо 146,5 кубометр таллаха нормо 165 кубометртэ хүргэгдэнэ.

Мүнөө В. Н. Полоновой шэнээр эмхидхэгдэhэн, томодхогдоhон бригада Байгалай модоной баазын Ю. Р. Третьяковой, Сэлэнгын модоной баазын Г. Н. Перовой иимэ гуримаар хүдэлдэг бригадануудтай нүхэр ёhоной социалис мүрысөөн баталанхай юм. Аб… гынгаа ёhоор бри… жэлдэ 178 мянган… модо таллаха хар… шье тус коллектив… холо ехые таллаха…

— Жэл соо 200 мя… бометрэй хараада… түлөө бүхы хүсөөр… бди, — гээд бригад… Полонов мэдүүлнэ… зорилгоёо дүүргэб… нэгэдэхи табан жэл… лион кубометр мод… зорилго урдаа… Арга боломжо, зор… дэндэ гүйсэд бии.

Бригадынгаа гэшү… димир Николаевич… найдаhандал найдаб… нэрынь «ПЛХ-3АС»… оператор Е. П.… слесарь Н. П. Дани… трик П. П. Бельский… А. И. Черных болон… бултадаа нэгэ хүн… гэ hаналтайгаар… юм. Тэдэнэрэйнгээ… гадирайнь нэрэ… ехэ. Ажалай Алдар… III шатын орденоо… алис мүрысөөндэ… гэhэн тэмдэгээр ш… дүршэлтэ бригади… Полонов, Арадуул… Барисаанай ордено… дын ахалагша мастер… Червякова гэгшэд… хүдэлдэг нүхэдтөө… үнэн сэхэ ажалша… гэр жэшээ харуул… Тиимэhээл хамтын… урагшатайл.

С. БОГУСЛА…

БОЛЗОРhООНЬ УРИД

Зунай хүхэ ногооной хаhые гүйсэд hайнаар хэрэглэжэ шадаhан hү hаалиин фермын коллективүүд hайн үрэ дүн түйлана, түсэб болон абаhан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэнэ. Жэшээлхэдэ, «Первомайский» совхозой Вознесеновкын hү hаалиин фермын коллектив байгша оной августын hүүл багаар hү hааха, гүрэндэ худалдаха талаар байгша онойнгоо түсэб дүүргэбэ.

Тус фермын коллектив жэлэй туршада бүхыдөө түсэбэй ёhоор 3.800 центнер hү hааха аад, 3.960 центнер hааhан байна. Тиихэдэ гүрэндэ hү худалдаха жэлэй түсэб 100 центнерээр үлүүлэгдээ. Иимэ ехэ амжалта яажа түйлагдаа гээшэб?

Эндэ ажалша бэрхээрээ суурхаhан hаалишад олон. Л. И. Павлова, Н. К. Вторушина гэгшэд жэлэй эхинhээ хойшо үнеэн бүриhөө мянга долоон зуу гаран килограмм hү hаагаад байна. Фермынгээ бүхы хүдэлмэри hайнаар эмхидхэжэ, социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ шадаhан фермые даагша М. Г. Кривоносовой хубита баhал бии ааб даа.

Энэ хадаа Вознесеновкын hү hаалиин фермын түрүүшын амжалта бэшэ юм. Район соо дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ эндэхи hаалишад эдэбхитэйгээр хабаадажа, жэлhээ жэлдэ эрхим үрэ дүн түйладаг. Амжалтынь эшэ үндэhэн совхозой малшад тушаа дирекциин, парткомой зүгhөө саг үргэлжэ үзүүлэгдэжэ байдаг анхарал оролдолгоhоо эхитэй гэхэдэ алдуу болохогүй.

—Бидэ саашадаашье ажалайнгаа эршэ hуладхангүй, партиингаа XXVI съездын хараалhан түсэбтэ даабаринуудые бэелүүлхын түлөө хүсэ шадалаа гамнахагүйбди, — гэжэ нүхэр Кривоносов мэдүүлнэ.

А. ЧИМИТОВ.

Хэжэнгын район.

АНХАРАГТЫ: ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛ

ХОЛИМОЛ СИЛОС

Мяха ехээр үйлэдбэрилдэг болохо талаар КПСС-эй XXVI съездын табиhан зорилгонууд мал ажал эрхилдэг манай республикын колхоз болон совхозуудта онсо хабаатай. Энэ продукци үйлэдбэрилгые түргэнөөр ехэ болгохо хэрэгтэ гахай үсхэбэрилгын горитой нэмэри оруулха байhаниинь элитэ. Теэд тус hалбариин хүгжэлтэ тэжээл бэлэдхэлгэтэй сэхэ холбоотой гээшэ.

Мүнөө үедэ ажахынууднай гахайн тэжээлдэ 90 процент хүрэтэрнь талха тарянай зүйл хэрэглэнэ. Тиимэhээ иимэ тэжээлэй бага байhан дээрэhээ гахай үсхэбэрилгэ өөдэлнэгүй бшуу. Байгша ондо олонхи районуудта сагай уларилай бирагүй байhан ушарhаа гахай тэжээхээр таряан ехэ хүртэхэгүй болоно. Тиимэhээ гахайн тэжээлдэ холимол силос, хартаабха, корнеплод, ногоон тэжээл, эдеэнэй үлөөдэhэ, ногооной гурил, торфын үйрэдэhэ, хүбхэн болон бусад зүйлнүүдые хэрэглэхэ шухала. Эдэ бүгэдые гахай тэжээхэдээ хэрэглэбэл, эхэ гахайнуудай рациондонь таряа талханай зүйлые 40—50 процент, поршоонхонуудай тэжээлдэ 60—70 процент хүрэтэрнь хороожо болохо юм.

Гахай тэжээхэдэ холимол силос айхабтар хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, тэрэ белок элбэгтэй, бэедэ бэлэхэнээр шэнгэдэг углеводуудаар, каротинаар элбэг тэжээлээр хэгдэдэг байна бшуу.

Энээнэй ехэ удха шанартай байhыень хараада абажа, КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет байгша оной сентябриин 5-да Кабанскын районой Байгалай ОПХ-да тусхай семинар үнгэргэhэн байна. Эндэ гахай үсхэбэрилдэг Кабанскын, Бэшүүрэй, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын, Прибайкалиин, Сэлэнгын районуудай, тэндэхи ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд хабаадаа.

Тус семинарта республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **В. Б. Саганов**, КПСС-эй обкомой хүдөө ажахын таhагые даагша **Б. Н. Николаев** хабаадажа, үгэ хэлэhэн байна. КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой ёhоор, энэ жэлдэ республикын ажахынуудта 23 мянган тонно холимол силос дараха зорилго табигданхай.

Холимол силос дараха технологи тухай семинарта хабаадагшадта Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын институдай тэжээл үйлэдбэрилгын таhагые даагша **А. М. Емельянов** тодорхойгоор хөөрэжэ үгөө.

Иимэ холимол силостэ хартаабха, корнеплодууд (кузику, морхооб болон бусад), буурсагта ургамалнуудай хэнзэ ногоон, хартаабха болон корнеплодуудай эшэ, капустын хальhа болон огородой эдеэнэй хаядаhа, hолоомотойнь суг хэршэжэ хуряаhан тэжээлэй ороohото болон бобово ургамалнууд, сабшалангай ногоон, халаахай гэхэ мэтэ хэрэглэгдэнэ. Эдэ ургамалнуудые хуряажа, амяарынь хадагалхада тэжээлэйнь шэмэ шанар нилээд ехээр доошолдог байна. Харин эдэниие холимол силос болгон дарахада бүхы шэмэтэ зүйлнүүдынь, витаминуудынь ехээр алдагдадаггүй байха юм.

hайн шанартай иимэ силос дарахын тула тэрээндэ ороходо тэжээлэй шииг хамта дээрээ 60—70 процент байха эрилтэтэй. Хэрбээ тэрээнhээ үлүү ехэ шиигтэй байгаа hаань, тэжээлээ ехээр, шэмэ шүүhынь урдан гаратар даража болохогүй, харин хуурайшаг байбалнь, хүндэ трактораар hайса, үдэр, hүнигүй нягтаруулан дараха шухала. Тиихэдээ траншей соохи тэжээлэй 35—37 градусhаа ехээр халахагүйн тула бүхы хүдэлмэреэ түргэнөөр ябуулжа, нүхэеэ 3—4 үдэрэй туршада тэжээлээр дүүргэжэ, дээрэhээнь плёнкоор хушаад, үбэлдөө хүрэхэгүйн тула 30—50 сантиметр зузаан хэршэмэл гү, али 80—100 сантиметр зузаан тюк болгогдоhон hолоомоор даражархихада зохид.

Холимол силос дарахын тула 250—300 тонно орохо траншей бэлдэхэ хэрэгтэй. Хэрбээ энээнhээ ехэ траншей байбалнь, тэрэниие хэдэн хуби болгожо дараха эрилтэ табигдана. Траншейнүүдэй хананууд, оёорынь заабол цементлэгдэhэн байха ушартай. Иимэ силос болгогдохо ургамалнууд hайса жэжэлэгдэхэ болоно. Илангаяа түүхэй хартаабха уридшалан угаагдаад, жэжээр хэршэгдэхэ байна.

Семинарта хабаадагшад Байгалай ОПХ-гай Закалтус гэжэ газарта холимол силосэй дарагдажа байhыень ошожо хараа. Эндэхи 500 тоннын траншей хоёр хуби болгогдоод, түрүүшынь хахадта иимэ силос дарагдаад, хоёрдохи хахадтань хэжэ байба (**доодо зураг**). Траншейн хажууда түүхэй хартаабха угаагаад, жэжэлдэг ИКМ-5 түхэлэй хоёр агрегадай хүдэлгэгдэжэ байханьэ энэ зураг дээрэ харуулагдана. Хартаабха тусхай комбайнуудаар хуряагдаад, оньhожоруулагдамал пунктда илгагдаад, жэжэнүүдынь автомашинаар асарагдаад, хэршэдэг агрегадуудай бункер руу буулгагдана.

Эндэ дарагдажа байhан силостэ 50 процентнь түүхэй хартаабха, 30 процентнь ороohотойнь суг хэршэжэ хуряаhан шэниисэ обёос хоёрой холисо, 20 процентнь горохой hолоомо болоно. Эдэ тэжээлые механизатор Иван Михайлович Шевелев бульдозертой трактораар холижо байжа нягтаруулан дарана. Ороohото ургамалнууд «Вихрь» машинаар хуряагдажа, горохой hолоомон ИРТ-165 машинаар хэршэгдэжэ, тэдэнь самосвал… ляар, ондордог тэрэг… торнуудаар зөөгдэжэ… дана.

Холимол силостэ… ха гол hуури (40–… центыень) ээлнэ. Т… суг морхооб, рапс,… лон донник ургамал… ногоон, огородой… хартаабхын эшэ т… дарагдадаг байна. Х… ха үгы байбал, хаха… ень обёос, нүгөөдэ… ороohотойнь суг хэрш… ряаhан горох хэрэглэ… лохо гэжэ элидхэлш…

Гахайда эдюулэгдэ… силосэй 1 килограмм… ниинь адагынь 0,2… тэжээлэй единицын… тэй, 20 граммhаа ба… бээдэ шэнгэсэтэй про… байха гэhэн эрилтэтэ… силостэ ногооной гу… hэнэй гурил, горохо… моной ба мэхнины… тэрэнэй үгы байбал,… ба ешмээнэй, hолоомо… нэмэлсэхэдэ hайн. Т… шүүhэ бариха иимэ… сэхэдэ, силосэй шан… жардаг, эхүүниинь б… дог байха юм. Шэмэ… гоон тэжээлэй, хэр… хартаабхын болон ху… тэжээлэй тэнсүүрые… олохын тула дарагда… hан силосэй шинг… квадрат гэдэг гурим… гажа байха хэрэгтэй… хэлсэгдээ.

Иимэ силосые гахай… тайгаар эдидэг, тэрэн… хин буйлуулха хэрэг… hубай гү, али hая… болоhон эхэ гахай… холимол силос суу… 4—6 килограмм, хэ… тэй гахайнуудта 3–5… грамм, түрэхээ байhан… ли гахайнуудта — 5–8… грамм, шахалганда… hан залуу гахайнуу… 3—6 килограмм эд… болохо гэжэ зүбшөөгд… рагдаhаар хоёр hар… hон иимэ силос мал…

Н. ДРИГЕНОВЭ…

Совет орон дотор

ГОРОДООР «ОБЕД» ЯБАНА.

РИГЭ. Барилгашадай hүлдэ тэмдэг болохо мастерогтой ба «Обед» гэжэ бэшээтэй фургон Латвиин ниислэл хотын харгынуудаар түрүүшын рейс хэбэ. hая нээгдэhэн фабрика-кухниhаа эхилhэн олон тоото маршрудаар тэдэнэр городой шэнэ барилгануудта ошохоёо гараба бшуу. Нүүдэл столовотой эдеэ хоолой комбинат хүдэлмэришэдые халуун эдеэгээр ажал дээрэнь хангаха арга олгоо. Профсоюзай республиканска комитедэй хараалhан Латвиин барилгашадай ажал ба hуудал байдалые hайжаруулха комплексно программа амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ. Фабрика-кухниие барилгада хубитаяа оруулhан трестнүүдэй профкомууд эдеэ хоолой шанарые шалгана, тэрэнэй үнэ сэнгэй горитой хубиие даажа абана.

— Шэнэ табан жэлдэ Латвиин бүхы районно түбүүдтэ нийтын эдеэ хоолой иимэрхүү предприятинуудай барилга хараалагдана,— гэжэ Лавтиин профсоюзуудай республиканска соведэй түрүүлэгшэ А. Зитмаиис хэлээ. —Эдэнэй дэргэдэ хамhабариин ажахынууд эмхидхэгдэхэ юм. Тэдэнэр эдеэ хоолой ассортиментые үргэдхэхэ, тэдэнэй үнэ сэнгые доошолуулхада туhалха.

Барилгашадай ажал болон hуудал байдалые hайжаруулха тухай оролдолго гаргаhанай ашаар табан жэлэй түрүүшын жэлдэ мэргэжэлтэдэй ажалhаа гаралга, оролго үсөөрhэн, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ арга олдоhон байна.

Д. ШОСТАКОВИЧОЙ ДУРАСХААЛДА

МОСКВА. Бүхэсоюзна «Мелодия» фирмэ Дмитрий Дмитриевич Шостаковичой зохёолнуудай суглуулбариие 54 миндаhан дээрэ буулгажа дүүргээд, мүнөө үеын агуу ехэ композиторай зохёолнуудай шэнэ циклые хэблэжэ эхилбэ.

Е. Мравинскиин хүтэлбэри доро Ленинградай филармониин академическэ симфоническа орнестрэй буулгаhан арбан табадахи симфониие, В. Постниковагай фортепиано дээрэ гүйсэдхэhэн нэгэдэхи ба хоёрдохи сонатануудые хүгжэмдэ дуратайшуул шагнаха юм. Ленинградай оперо, баледэй академическэ Бага театрай табиhан «Поп ба тэрэнэй хүдэлмэрилэгшэ Балда тухай» гэhэн үхибүүдэй оперо түрүүшынхеэ миндаhан дээрэ буулгагдаа.

Мүнөө жэлдэ үргэнөөр тэмдэглэгдэжэ байгаа хүгжэмшын 75 жэлэй ойн хүндэлэлдэ эдэ бэшэгдэhэн байна. Намартаа Москвада Шостаковичой хүгжэмэй фестиваль болохо. Композиторай түрэhэн үдэр—сентябриин 25-да консерваториин Ехэ зал соо энэ гайхамшагта үдэртэ зорюулагдаhан концертээр тэрэ эхилхэ. Долоон үдэрэй туршада симфонинууд, инструментальна зохёолнууд гүйсэдхэгдэхэ байна. ССР Союзай Ехэ театрта ба К. С. Станиславскиий болон Вл. И. Немирович-Данченкын нэрэмжэтэ хүгжэмэй академическэ театрта Шостаковичой хүгжэмөөр табигдаhан зүжэгүүд харуулагдаха.

(ТАСС).

Номой шэнжэлэл ба шүүмжэлэл

ГЭСЭРЫЕ ШЭНЖЭЛГЫН ШЭНЭ ХУУДАҺАН

...УКА» хэблэлэй Новосиби... таһагта «Гэсэрэй туу-... гарбал» («Происхождение ... сэрнады») гэһэн ном ... ээ. Тэрэнэй автор—хэлэ, ... эрдэмэй доктор, до-... С. Ш. Чагдуров. Тус ном ... Гэсэрэй туужын эртэ ур-... ... буридэлые түүхын та-... ... сасуулбарилан шэнжэл-... ... һонирхолтой нэгэ тур-... болоно.

...гол хэлэтэ угсаатанай бии ... юм агуухэ эпопейн ... ... байгуулгын онсо ... Гэсэрэй хаанаһаа бии ... гол шухала асууда-... ... шэнжэлхэ гэһэн тон орео ... автор урдаа табиһан

...табиһан зорилгоёо ... тула автор туй-... ... литература хэрэглэ-... ... сооһоо таатай ма-... ... ууды тон наряар шэ-... ... Гадна түбэй болон ... архивуудай, археоло-... олон ондоо хүнһөө бэ-... абтаһан «Гэсэрэй» туу-... хэрэглэгдээ.

...эр» туужын үгын сангай ... тухай хөөрэхэһөө ... эпосэй шэнжэлэлэй асуу-... ... тайлбарилхын түү-... ... эхэ материал хэрэг-... ... шухала гэжэ автор ... ... оршол соо хэлэһэн

байна. Юуб гэхэдэ, һүүлэй үедэ эпос шэнжэлэгшэд тус аргэ хэрэглэн, манай ороной арадуудай олон ондоо хэлэн дээрэ олон ондоо үе сагта мүндэлһэн аман зохёолой уран һайханай талаар байгуулгын түүхэтэ онсо шэнжые харуулһан һонин номуудые бэшэһэн байна. Зүгөөр буряад үльгэрнүүдые шэнжэлхэ хэрэгтэ имагтал түрүүшын алхамууд хэгдэжэ байнхай. Искусствын онсо түхэл янза боложо тодорһон буряад эпосэй хэлые, шүлэглэлые тусхайтаар шэнжэлхээр сэг үнинэй ерэнхэй, шэнжэлхэ арга боломжонуудшье бии болонхой ха юм.

Ондоо үе сагта ажаһууһан ородой, совет болон харинн эрдэмтэдэй шэнжэлгэнүүдые хүдэлмэридөө тулга болгожо шадаһаниинь авторай һайн талануудай нэгэн гэжэ тоололтой. Тиихэдээ урдань эрдэмэй түүхын эрьесэдэ шэнэ нэрэнүүдые, номуудые оруулжа, тэдэндэ бодото сэгнэлтэ үгэнэ.

Гэсэр тухай эпос хаана, хэзээ бии болооб гэһэн бодол тус шэнжэлгын гол асуудал байна. Мүн хэд тэрэнние зохёогооб?

Ямар «Гэсэрые» (буряад гү, али монгол, түбэд гү, али ондоо арадай гү?) эгээл түрүүшын гэжэ тоолохоб гэһэн хахуун ехэ арсалдаанууд аман зохёол шэнжэлэгшэдтэ үшөө мартагдаадүй ёһотой. Зүгөөр эпосэй текстнүүдэй суглуулагдан бэшэгдэхэ тума, түүхын материалнуудые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ тума тус асуудал өөрынгөө удхые гээгээ. Эрдэмтэдэи һанамжын ёһоор, «Гэсэрэй» туужын алишье үндэһэн һалбари өөр өөрынгөө арадай түүхын онсо шэнжые харуулжа шадаһан байна бшуу. Юуб гэхэдэ, «Гэсэрэй» дэлгэрһэн дайда гэхэдэ, Гангын халуун эрьеһээ эхилээд, хүйтэн Һхата Амар, Зүлхэ мүрэнүүдые туласа, ехэ газар эзэлнэ ха юм. Гэсэр тухай асари ехэ үльгэр хадаа Алас-Дурнаар, Түбэй Аяар дүүрэн үерлэжэ, Иранай, Афганистанай һалаануудые, Энэдхэгэй хоёр голые бэедээ шудхуулһан түйлай ехэ мүрэнтэй сасуулхаар. Баатарлиг ябадал зураглаһан энэ ехэ үльгэр Буряадта, Монголдо, Энэдхэгтэ хэлсэгдэдэг юм. Эртэ урда сагһаа хойшо буряадууд, чахарнууд, хальмагууд, түүрэгүүд абай баатар Гэсэр тухай дуулалдадаг байгаа.

Уран һайханайнгаа талаар, удхынгаа буридэлэй талаар «Гэсэр» туужын эгээл ехэ һалбари Советскэ Союзай газар дээрэ оршодог. Энэ хадаа Сибириин элдэб нютагуудта олон ондоо үльгэршэдһөө бэшэгдэн абтаһан буряадай үльгэр «Гэсэр» мүн.

Үльгэрэй герой Гэсэрэй үг гарбал тухай асуудалда С. Ш. Чагдуров горитой анхарал хандуулаа. Гэсэр тухай туужа домогой үндэһэн боложо үгэһэн ажаябадалтай хүндэ хабаатай асуудалые шэнжэлэн, тэрээндэ үнэншэмөөр харюусаха гэжэ автор яһала ехэ оролдолго гаргаа.

«Гэсэрэй» олон ондоо һалаануудые тон наринаар шэнжэлжэ үзөөд, үльгэрэй герой хадаа эгээл юрын улад сооһоо («хара» зонһоо) урган гараһан гү, али тэдэндэ түлгалан үндыгөөд, мүлжэн доромжологшодһоо тэдэнние абаржа, олон ондоо отогой, үндэһэ яһатанай зүгһөө үндэр ехэ нэрэ хүндэдэ хүртэжэ шадаһан хүн гэжэ С. Ш. Чагдуров батална. Гэхэтэй хамта, Азиин элдэб отогтоной, арадуудай түүхэдэ ямаршьеб даа томохон үйлэ хэрэг болоһон байгаад лэ, Гэсэр тухай үльгэр домогой гол аялга боложо үгөө ёһотой.

Буряадай «Гэсэр» тухай бүлэг тус хүдэлмэриин ехэ хубиие эзэлнэ. Эртэ урдын үе сагта гарбал нэгэтэй байһыень гэршэлэн, түүхын болон хэлэнэй талаар зэргэсүүлгэ хэхын тула олон ондоо оронуудай үг туужые автор уудалан хаража үзөө. Гэсэрэй туужын үгэ хэлэнэй зүйлнүүдые хэрэглэн, өөрынгөө тобшололнуудые, ажаглалтануудые батадхана. Эртэ урдын үгын сангые зэргэсүүлэн, түүхынь талаһаа шэнжэлээд, Урда Сибириин, Азиин, Энэдхэгэй һуурин зоной хоорондо харилсаа холбоон байһан байгаа гэжэ автор тон наринаар ажаглаа гэжэ һанагдана.

«Гэсэрэй» элдэб һалаа һалбаринуудые, зохёолой текстые шэнжэлэн хараад, Гэсэр тухай эпос хадаа арадай аман поэзиин ёһотой субад эрдэни мүн гэжэ автор батална. «Гэсэрэй» зарим туужа хадаа 20—30 мянган мүртэй юм. «Гэсэрэй» научна болон уран һайхан оршуулгын текстнүүдые манай үеын хүнүүд уншаха аргатай байна. Үг удхаараа, хэлэнэйнгээ баялигаар, академик Б. Я. Владимирцовай бэшэһэнэй ёһоор, арадай энэ томо зохёол хадаа «Илиада», «Одиссея», «Барасай арһа хэдэрһэн баатар», «Калевала» мэтын дэлхэйн мэдээжэ томо зохёолнуудһаа дутуугүй юм.

Буряад «Гэсэрэй» түүхэтэ үндэһэнэй орёо байгуулга тухай бодомжолхо зуураа, олон ондоо арадуудай үгай бэшэг, домог, миф сооһоо нэгэ нэгээр шахуу суглуулһан баримтануудые шэнжэлэн, тус зохёол имагтал һанаанһаа абтаһан бэшэ, бодото үндэһэтэй гэһэн һанамжые онсолон батална. Авторай этигэнгээр мэдүүлһэнэй ёһоор, буряад «Гэсэр» хадаа монгол угсаатанай үг гарбал отогтонһоо үе дамжан, маида хүрэжэ ерэһэн эртэ урдын соёлой толотомо жэшээ болоно.

Тус ном соо дутагдал үгы гэхын аргагүй. Жэшээнь, бүлэг, хуби бүхэниинь тодо һонор тобшололоор түгэсэнэгүй. Элдэб томьёо үгэнүүдые, урданай болон мүнөөнэй эрдэмтэдэй шэнжэлгэнүүдһээ хэнэгүүдые хэтэрмэ олоор хэрэглэһэн байна. Гэсэрэй үгын сангые шэнжэлхэдээ, тэрэнээ һайнаар мэдэхэ байһанаа автор харуулаа. Зүгөөр лингвистическэ түхэлэй олон жэшээнүүд шалаатай, уншалгые удааруулна.

Гэбэшье, эды-тэды дутагдалнуудынь тус номой шанарые доошолуулнагүй. Научна талаараа һайн, бодолойнгоо талаар хүсэд болбосорһон, үзэл сурталай-эстетическэ гүн удхатай зохёол болоо.

Литература болон аман зохёол шэнжэлэгшэдтэ хабаатай зохёол гэжэ тодорхойлго соонь хэлэгдэнхэйшье һаа, хэлэ, бэшэгэй эрдэмтэдтэ, түүхэшэдтэ, багшанарта, студентнэртэ, хизаар ороноо шэнжэлэгшэдтэ—түрэл литературадаа, түрэл дайдадаа һонирхон дурладаг бүхы хүнүүдтэ туһатай, хэрэгтэй ном бүтээ гэжэ һанагдана.

И. ЯРНЕВСКИЙ,
хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ВЕНГРИИН ...ЕРАТОРНУУДАЙ ТҮСЭБҮҮД

...ДАПЕШТ. Хэдэн жэлэй ... байхада, Венгриин ... нютагуудай хүн зо-... ...байдал ямар боло-... Энэ асуудал респуб-... ...худөө ажахын үйлэд-... ...н кооперативуудай ...уудэй хамтын суг-... ... дээрэ зубшэн ...лэбэ. Тиин коопера-... ... социальна хүгжэл-... ...олын хараата түсэ-... байгша ондо түрүү-... зохёогдоо.

...ань кооперативууд ... үйлэдбэринингөө хүг-... ...е холын хараатайгаар ...дэг байһан гээшэ. ... мүнөө социальна хүг-... ...ын түсэб зохёогдодог ... гэжэ ТАСС-ай кор-... ...ндентэй хөөрэлдэхэ ..., Венгриин хүдөө ... кооперативуудай со-... социальна хүгжэлтын ... начальник А. Пон-... мэдүүлһэн байна. Му-... ...эр байрын барилгын, ...инскэ хангалтын, ажал-... амаралта эмхидхэл-... асуудалнууд ажахынуу-... ...үгжэлтын холын уа-... түсэбүүдтэй нягта ...оотойгоор шиидхэгдэхэ ... бшуу.

...оперативуудай зохёо-... түсэбүүд дотор соёлой ...гангуудые, библиотекэ-... ...е, ажаһуудалай эрил-... хангадаг эмхинүүдые, болон яслинуудые ба-... хэрэг хараалагдана. ...шэлэн кооперативуудай ...ын хүсөөр ажахынууд ...ндын амаралтын бай-... ...ууды бодхоохо асуу-... онсо анхарал хандуу-... ...ана.

ПАРТИИН ...ИДХЭБЭРИНҮҮДЫЕ БЭЕЛҮҮЛЭН...

...АНОЙ. Вьетнамай хо-... табан жэл хүдөө ... болон промышлен-... хоёрой хоорондохи хол-... барисаа бэхижүүлхэ хэ-... тон шухала удха ша-... байгаа. КПВ-гэй съездын болон партиин ... удаадахи пленумүү-... шиидхэбэринүүдые дүүр-... болгожо, ороной хү-... ...эришэн анги хүдөөгэй ...шадта шухала хэрэгтэй ..., техникэ, эд бараа ... ехээр үйлэдбэрилдэг ...он юм. Энэнь һалба-... хүгжэлтэдэ, тэрэнэй ...жүүлэгдэхэ ба томод-... хэрэгтэ онсо ехэ ... дүүргээ гээд тэмдэг-...

СРВ-гэй Статистическэ уп-... ...ениин мэдээсэһэнэй ..., үнгэрһэн табан жэ-... туршада барайгар үй-... ...рилгэ республика до-... 3 миллион тонноор ур-... Тиихэдэ хахад милли-... үлүү гектар шэнэ ба ... газар хахалагдаһан ... Иимэ үрэ дүн про-... ...ленностиин горитой ту-... ...жагүйгөөр туйлагдаха-... байһаниинь элитэ. Үшөө ... тоо, баримта эндэ дур-... Үнгэрһэн табан жэ-... туршада Вьетнамай за-... 20 гаран мянган ...тор бүтээн гаргажа, хү-... ажалшадта эльгээһэн ... Тэрэнэй ашаар элдүү-... газарай хэмжээн ... дотор хоёр миллион ...тарта хүргэгдөө ха юм.

Тиихэдэ хүдөө ажахыда ...шалагдадаг электрын ... хүсэнэй хэмжээн 18 ...ентээр дээшэлээ. Минс-... болон бусад үтэг-... урда табан жэлэйхи-... орходоо нэгэ хахад да-... ехээр үйлэдбэрилэг-... болоо юм.

(ТАСС).

„БУРЯАД ҮНЭНДЭ“ БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

«Хомхой сэдьхэл, хуурмаг саарһан»

Иимэ гаршагтай «Халаахай» байгша оной июлиин 18-да манай газетэдэ толилогдоо һэн. Захааминай районой «Михайловский» совхоздо гэр байрын барилга дээрэ худэлөөгүй хүнүүдтэ хүдэлөө гэһэн хуурмаг ведомость табяад, гүрэнэй мүнгэ хуули бусаар үгэнэ гэжэ тэндэ хэлэгдэһэн байгаа.

Ажалшадай депутадуудай Захааминай районно Совэдэй гүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин начальник Г. Ш. Дамбаев газетымнай редакцида иимэ харюу эльгээбэ:

«Танай газетэдэ толилогдоһон «Халаахай» соо хэлэгдэһэн баримтанууд зүб байгаа. «Михайловский» совхоздо хуурмаг документээр гүрэнэй мүнгэ үрижэ байһан хүнүүдэй хэрэгые районно Совэдэй гүйсэдкомой дотоодын хэрэгэй таһаг мүрдэжэ байна. Тэрэнэй дүн райсоведэй гүйсэдкомой заседани дээрэ харагдаха».

Хилын саанаһаа

ТАСС АПН

ОЛОНИИТЫН БУРУУШААЛАЙ ЖАГСААЛ

НЬЮ-ЙОРК. Сентябриин түрүүшын понедельнигтэ США-да тусхайлан тэмдэглэгдэдэг Ажалай үдэрые Америкын хүдэлмэришэд арад зондо харша, профсоюзуудта харша Рейганай захиргаанай политикые буруушааһан олониитын жагсаалаар угтаа.

200 мянга шахуу ажалшад — булад хайлуулагшад, электригүүд, модошо дархашуул, багшанар, хүдөө ажахын хүдэлмэришэд, бусад профсоюзуудай түлөөлэгшэд Нью-Йоркдо болоһон асари ехэ жагсаалда хабаадаба. Өөһэдынгөө ажамидаралай эрхын түлөө эрэлхэг зоритойгоор тэмсэжэ байгаа авиалинингүүдэй 4 мянга шахуу диспетчернүүд жагсаалшадай колоннонуудта ябалсаа. Гүрэнэй алба хаагшадай энэ профсоюзай 12 мянга гаран гэшүүдые президент Рейган ажалһаань гаргаһан байна. Тэрэшэлэн профсоюзынь үзэгдөө, дуулдаагүй хархис хэһээлгэ, мүрдэлгэнүүдтэ дайрагдаа.

ТРАКТОРИСТНУУДАЙ МҮРЫСӨӨН

СОФИ. СЭВ-эй гэшүүн оронуудай трактористнуудай заншалта мүрысөөн Болгариин эртэ урдын ниислэл —Плискэ хотын оршондо үнгэрэгдөө. Энээндэ Болгариин, Венгриин, ГДР-эй, Польшын, СССР-эй түлөөлэгшэд хабаадаба. Совет механизаторнууд командаараа илажа гараа.

ҺУРГУУЛИИН ШЭНЭ БАЙШАНГУУД

УЛААН-БААТАР. Монголой барилгашад һуралсалай жэлэй урдахана үхибүүдтэ эрхим бэлэг бэлдэһэн байна. Һургуулинуудай 11 шэнэ байшан барижа, ашаглалгада оруулаа. Энэнь арадай гэгээрэлэй хэрэг саашаданьхүгжөөхэ, улам нарижуулан һайжаруулха асуудалнуудта МНРП-гэй, Монголой гүрэн түрын зүгһөө ехэ анхарал хандуулдаг, халуун оролдолго гаргадаг байһанай гэршэ болоно. Һуралсалай шэнэ жэлдэ 400 мянга гаран үхибүүд партада һууба. Хүдэлмэришэн залуушуулай үдэшын һургуулинуудта 23 мянга гаран хүбүүд, басагад һураханаа ерэнхэй.

ХААНА, ЮУН БОЛОНОБ

Монгол ороной һуралсалай хэрэг хүгжөөлгэдэнь Советскэ Союз ехэ туһа хүргэнэ. Аха дүүгэй холбоотой хоёр ороной багшанарай уулзалганууд, конференцинүүд, хуралдаанууд ба бусад тухэлэй хамтын хэмжээ ябуулганууды үнгэргэлгэ гурим заншал болонхой. Эндэ дүй дүршэлнүүдээ халан абалсадаг, һуралсалай ашаг үрэ болон шанар улам һайжаруулха асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэдэг.

БУҺАЛГААНУУД БОЛОНО

БЕЙРУТ. Израилиин эзэмдэһэн Голанска нютагуудай һуурин зон булимтарагшадай дура зоргоороо аашануудые, хуули буса ябуулгануудые буруушаажа, буһалгаалан болоно. Эндэхи һургуулинуудай найман багшые ямаршье үндэһэ баримтагүйгөөр ажалһаань гаргаһан эзэмдэлгын, засагаархидай ябуулгаар дүрэа гутан зэбүүрхэгшэ хүдөөгэй хүн зоной эрид шанга эсэргүүсэлгын жагсаалнууд болобо. Тиимэ хэһээлгын хэмжээнүүдые дары болюулха, намнагдаһан багшанарые хүдэлмэридэнь оруулха эрилтэнүүдые нютагай улад зон табина. Гэхэ зуура, Израилиин эзэрхэг түримхэйшүүл гурбан һарын урда түрмэдэ хаагдаһан табан тосхоной старостануудые тэндэ барижа байһаар.

СУДНА БҮТЭЭГШЭД ТЭМСЭНЭ

ТОКИО. Японой судна бүтээдэг промышленностиин сэрэгэй гуримда оруулагдахаяа байһые буруушаан тэмсэхэ программа Японой судна бүтээдэг промышленностиин хүдэлмэришэдэй профсоюзай съезд дээрэ баталагдаа. Экономикые сэрэгэй гуримда оруулбал, экономическа «ашагтай байха» гэжэ тодоруулха һанаатай зарим бүлэгүүдэй һэдэлгэнүүдые делегадууд буруушааба.

ТЭМСЭН УНАГШАДАЙ НАЦИОНАЛЬНА ҮДЭР

ТЕГЕРАН. Иранай арад Тэмсэн унагшадай национальна үдэрые сентябриин 8-да тэмдэглээ. Тэбхэр гурбан жэлэй саана, шахан засаг захиргаанда эсэргүү арадай буһалгаануудай бүхы ороншн дотор орьёлжо байха үеэр, зэбсэггүй хэдэн мянган жагсаалшадые шахай алууршад сэхэ буудажа, Тегеранай Жале талмай дээрэ улаан шуһа урадхуулһан юм. Энэ үдэр Иранай түүхэдэ «хара пятница» гэһэн нэрэтэйгээр оронхой.

Шаналалай митингнүүд Тегеранда, Иранай бусад городуудта болобо. Нэрымжэтэй байхыень, гурим эбдэһэн гү, али харата тулалдаа үүсхэхэ гэһэн ямаршье һэдэлгэнүүдые усадхан зайсуулхыень Тегеранай аюулгүйе сахиха комитет ниислэл хотын улад зонние уряалба.

Тэмсэн унагшадай үдэртэй дашарамдуулан, Иранай парламентын (меджлисэй) түрүүлэгшэ Ходжат-оль-Эслам Хашеми-Рафсанджани тусхай бэшэгтэйгээр арад зондо хандаа.

ЭЗЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙШҮҮЛЭЙ ЗЭРЛИГ ААШАНУУД

ЛУАНДА. Түймэр түшын утаа униар, һандарһан гэрнүүд, харгы дээгүүр шаташапан машинанууд, хархис алууршадай авиациин ракетэнүүд ба бомбонуудһаа хоргодохые оролдоһон хэдэн зуугаад зугадагшад — Кунене провинцида иимэ байдал харагдана. Энэ провинци хадаа Анголын Арадай Республикада эсэргүү хархис ЮАР-ай эзэрхэг түримхэй ябуулгын хэгдэжэ байһан гол газар болонхой.

• ООН-ой экспертнүүдэй дабдээрэхи сэгнэлтын ёһоор, хархисуудай дээрмэдэлгэ, хюдалгаа шалтагаалан, 130 мянга гаран хүн гэхэ гү, али тайлбарилан хэлэбэл, Кунене провинцида ажаһуудаг хоёрдохи хүн бүхэн гэмтэһэн, хохидоһон байна.

Анголын арадта урбагшад — ЮАР-ай сэрэгүүдтэ оролсоһон УНИТА-гай бандануудай алууршад ороной урда зүгтэ зэрлиг муухай аашануудые гаргана.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

СОФИ. **ХҮДӨӨДЭ ХЭРЭГЛЭГДЭХЭ ШЭНЭ МАШИНАНУУД.** Хүдөө ажахын машинануудые бүтээдэг Ямбол хотодохи «Сила» завод мүнөөнэй табан жэлдэ үйлэдбэриингөө программые сүм шахуу шэнэлхэнь. Шэнэ түхэлэй сеялкэнүүдые, тэрэшэлэн уһа сасаха шэнэ түхеэрэлгэ эндэ бүтээн гаргагдажа эхилэнхэй. Тэрэ бүлүүрынь халаанай турша соо хүдөө ажахын эдлүүриин 7,2 гектар газарые уһалха юм. Мүнөө жэлдэ тус завод үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэхэ машинануудые бүтээжэ захалха. Тэдэнь совет проектын ёһоор бүтээгдэхэ юм.

ТЕГЕРАН. **СЭБЭРЛЭЛГЭ ХЭХЭ ХУУЛИ БАТАЛАГДАА.** Министерствэнүүдтэ, гүрэнэй эмхинүүд ба албан зургаануудта сэбэрлэлгэ хэхэ тухай хуулиин проектые Иранай парламент баталба. Тэрэнэй үндэһөөр, урдын шахай захиргаантай, тэрэнэй САВАК гэдэг тагнуулай эмхитэй нягта холбоо барисаатай байһан, гадаадын гүрэнүүдэй даалгабаряар тагнуул хээ гэжэ элишэлэгдэһэн, тэрэшэлэн гүрэнэй мүнгэ ба зөөри үриһэн, хулгайлһан гүрэнэй алба хаагшад хүдэлмэриһөө гаргагдаха болоно. Исламска республикада эсэргүү ябуулгада хабаадаһан, гү, али хуули буса гэжэ соносхогдоһон бүлэглэлнүүдтэй холбоо барисаатай хүнүүд гүрэнэй албан тушаал дааха ёһогүй байна.

БАРУУН БЕРЛИН. АМГАЛАН БАЙДАЛАЙ ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЛЭЙ НЕДЕЛИ. Буу зэбсэгүүдые урдилдэн түхеэрхэ ябадал буруушаан тэмсэхэ уряа доро амгалан тайбан байдалай, буу зэбсэгүүдые хуряаха ябуулгын недели эндэ үнгэргэгдэжэ байна.

Хүн түрэлтэнние хосоролдо оруулжа болохо дэлхэйн гурбадахи дай үүдхэлгые саран зайсуулха гээшэ бидэнэй шиидхэхэ зорилго болоно,—гэжэ Шарлоттенбургын райондо болоһон митингдэ хабаадагшад мэдүүлбэ.

ЭДЭНЭР ХЭНИИЕ ТҮЛӨӨЛНЭБ?

ВАРШАВА. «Солидарностиин» съезд Гданьскда нээгдээ. Польшын экономическа ба политическэ байдалые һандааха хараа бодол үсэд нэтэрүүгээр баримталдаг энэ профсоюзна нэгэдэлэй хархис удамаршад «Польшын хүдэлмэришэн ангиин ашаг туһые» үндэһэ болгонобди гэжэ худал хуурмагаар мэдүүлнэ.

Хүдэлмэришэдэй үмэнэһөө үгэ хэлэхын тула Гданьскда хэд суглараа6? Профсоюзна нэгэдэлэй хүтэлбэрилхы тушаалтадһаа гадаадын журналистнуудай абаһан мэдээнүүдэй ёһоор, съездын делегадуудай 89 процентнь — «Солидарностиин» аппарадай түлөөһэтэ хүдэлмэрилэгшэд болоно. КОС-КОР гэдэг контрреволюционно бүлэглэлнүүдые 120, харин «Бээ даанги Польшын конфедерациие» тэдэнэй талын 70 хүн түлөөлнэ. Съездын пресс-центрэй хүтэлбэрилэгшэ М. Подгурчик корреспондентнүүдэй асуудалда харюусаха зуураа, хүдэлмэришэд үсөөнхинь байшоо гэжэ мэдэрээ. Тодорхойлон хэлэбэл, делегадуудай 25 процентнээ үсөөниинь хүдэлмэришэд болоно.

Делегадуудай бүридэл элидхэлнүүдэй ба хэлэһэн үгэнүүдэй гол шэглэлые, Гданьскын съездын юрэнхы оршон байдалые элирхэйлнэ: арадай засагта Польшын социалис ёһо гуримуудые буруугаар харуулна, ПОРП-до, правительствада, засагай һунгагдамал зургаануудта эсэргүү добтолгонуудые хэнэ, дайнай хойто тээхи үедэ ороной амжаһан түйлалтануудые муушалха һэдэлгэнүүдые гаргана. Профсоюзна энэ нэгэдэл баһал тодорхой ямаршье программа дурадханагүй, оронд тохёолдоһон орёо бэрхэтэй асуудалнуудые шиидхэлгэдэ «Солидарностиин» оруулха хубитые тодорхойлногүй.

Гэхэ зуура гүрэнэй урда шэнэ шэнэ эрилтэнүүд, тэрэ тоодо материальна түхэлэй элдэб эрилтэнүүд харюусалгагүйгөөр табигдана. Гэхэ зуура тэдэнние хангаха нөөсэнүүдэй ба арга боломжонуудай үгы байһаниинь бүгэдэндэ элитэ. Эдэ бүгэдэнһөө ойлгоходо, иимэ бэрхэтэй байдал съездын удамаршадта таарамжатай байна. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэр Польшын политическэ засагые буляан абаха гэжэ оролдоно, арадай социалис гүрэндэ ажалшадай этигэлые бууруулха хүсэлэнтэй байна.

ЭРДЭМЭЙ ДОКТОР

БУРЯАДАЙ АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, Зүүн Сибириин соёлой институдай профессорой үялгые дүүргэгшэ, театрые шэнжэлэгшэ, искусство шэнжэлгын эрдэмэй доктор, театральна шүүмжэлэгшэ Валентина Цыреновна Найдакова тухай дуулаагүй хүнүүд республика доторнай тон үсөөн ёһотой. Шүүмжэлхы ажалые эдэбхитэйгээр ябуулдагаараа, буряад национальна театрта зорюулагдаһан хүдэлмэринүүдээрээ, удха түгэлдэр, һонирхолтой лекци, элидхэлнүүдээрээ Валентина Цыреновна олондо мэдээжэ болонхой.

В. Ц. Найдакова айхабтар бэлигтэй бүлэдэ түрэһэн юм. Эсэгэнь Түнхэнэй Тоорo нютагай түрүүшын коммунистнуудай нэгэн байгаа. Эрдэм номдо тэрэ тон ехэ шуналтай хүн бэлэй. Хожомынь Ц. Найдаков мэдээжэ партиина, совет хүтэлбэрилэгшэ болоо һэн. Найдаковтоной ууган хүбүүн Будажаб хадаа Мунко Саридак гэжэ нэрээр алдаршаһан, эдир залуугаар ангиин дайсадта харата муухайгаар алуулһан оюун бэлигтэ поэт байһан юм. Валентина Цыреновнагай дүү хүбүүниинь — республикымнай литературые шэнжэлэгшэ, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор В. Ц. Найдаков.

Валентина Цыреновна мүн лэ эрдэм шудалха шунал абьяас ехэтэй байжа, болзорһоо урид һургуулияа дүүргээд, хүгжэмэй-театрай училищада орожо, РСФСР-эй арадай артист В. Халматовай класста һураһан намтартай. 1947 ондо мэдээжэ режиссер Н. Демидовэй Улаан-Үдэдэ ерэхэдэ, класстань жэлэй туршада һураха зол В. Найдаковада тудаа һэн.

Н. Демидов залуу актрисын бэлигые хүрэһөөр лэ үндэрөөр сэгнэһэн юм. Хожомыншье шабитаяа зохёохы харилсаагаа тэрэ таһалдуулангүй, саг үргэлжэ туһатай зүбшэлнүүдые үгэдэг байгаа. «Өөрынгөө онсо өөрсэ замаар дабшагты, үнэн зүбые илгаха мэдэрэлээ алдахагүй болгоогты. Үсэд нэтэрүүгээр, өөрөө, гансал өөрөө ажаллагты,» —гэжэ Москваһаа В. Найдаковада тэрэ бэшээ һэн. Катеринын образые саашадаа яажа гүнзэгыгөөр удхалан харуулхаб гэжэ шабиингаа асуухада (А. Островскиин «Аадар» гэһэн зүжэгэй гол героиниин роль В. Найдаковагай дипломно хүдэлмэринь байгаа):

— Хэнииешье һажааһанай хэрэггүй, — гэжэ багшань ойлгуулһан байна.

Залуу актриса сценэдэ хэды ехээр дурлабашье, эрдэм мэдэсээ гүнзэгырүүлхэ айхабтар ехэ хүсэлэнтэй байгаа. Тиимэһээ Эрхүүгэй гүрэнэй университедэй хэлэ, бэшэгэй факультедтэ шалгалтануудые эрхимээр тушаажа, гансата 2-дохи курсда һурахаар ороо һэн. Дээдэ һургуулияа дүүргээд, «Байгал» журналай хүдэлмэрилэгшээр тэрэ ойро зуура хүдэлөө. Харин 1956 ондо театртаа бусажа ерээ һэн.

С. Радзинскиин, Г. Николаевагай «Түрүүшын хабар», Э. Вильдегэй «Домовой», М. Горькиин «Дайсад», Цао Юйгай «Сэлмэг тэнгэри», Д. Батожабайн «Дойбод сохилго» —эдэ зүжэгүүдтэ актриса сэдьхэл зүрхэнэйнгөө ольһые зангидан, авторай хэлэхэ гэһэн бодолые зүбөөр таажа, эхэнэрнүүдэй үнэншэмэ образуудые харуулһан байха юм.

Шэнжэлхы хүдэлмэри ябуулха хүсэлтэеэ хахасаагүй һэн тула, Валентина Цыреновна 1959 ондо Москвада оршодог искусствын түүхын институдай аспирантурада һурахаяа ошоо һэн. Одоол тэндэ оронойнгоо, мүн хари гүрэнэйшье эрхим театрнуудай зүжэгүүдые хараха, театрай мэдээжэ ажал ябуулагшадтай, шэнжэлэгшэдтэй, эрдэмтэдтэй дүтөөр танилсаха аргатай болоо. В. Ц. Найдаковагай научна хүтэлбэрилэгшэ профессор Г. Гоян аспиранткынгаа оюун бэлигые үндэрөөр сэгнэдэгынь дэмышье бэшэ һэн. Аспирантураяа дүүргээд, хэдэхэн һарын үнгэрөөд байхада, В. Ц. Найдакова искусство шэнжэлдэг эрдэмтын нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө диссертациие амжалтатайгаар хамгаалаа.

1963 онһоо тэрэ Зүүн-Сибириин соёлой институдта театрай режиссурын кафедрые даагшаар хүдэлөө. Харин 1968 онһоо докторой диссертаци дээрэ хүдэлмэрилээд, үнгэрэгшэ ондо тэрэнээ хамгаалжа шадаа һэн.

Үндэһэн буряад театрта зорюулагдаһан В. Найдаковагай хүдэлмэринүүдые юрэшье тоолоболнай, хэдэн хуудаһан болохо. Тэдэнь хадаа номууд, научна суглуулбаринуудта, «Театр», «Театральная жизнь», «Байгал» журналнуудта, түбэй болон республиканска газетэнүүдтэ толилогдоһон статьянууд, рецензинүүд болоно.

1962 ондо бэшэгдэһэн «Мүнөө үеын буряад драмын театр», 1974 ондо хэгдэһэн «Буряад совет драмын театр» гэһэн хоёр ехэ шэнжэлэл буряад театральна искусствада зорюулагданхай. Эдэ номуудтай танилсахадаа, авторай айхабтар ехэ хүдэлмэри хэһые, научна гүнзэгы удхатай хүдэлмэринүүд байһыень, шүүмжэлэгшын үргэн ехэ мэдэсые нэн түрүүн тэмдэглэхээр. Искусство шэнжэлдэг зарим эрдэмтэдэй иимэрхүү хүдэлмэринүүд миил юрэ хөөрөөн, удхаараа шэнгэншэг зүйлнүүд болошодог ха юм. Харин Валентина Найдаковагай шэнжэлэл тухай иигэжэ хэлэхэгүйш.

В. Ц. Найдакова өөрөө найман жэлдэ театрта хүдэлһэн хадаа зохёохы коллектив доторхи оршон байдалые һайсахан таниха, мэдэхэ болоһон байгаа. Мүн тиихэдэ, профессор Г. Гоянай хэлэһээр, энэ ном мемуарна литературада ямаршье хабаагүй, юуб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, автор театрай хүдэлмэридэ өөрөө хабаадалсаа, хоёрдохёор, шэнжэлэгшэ һанаанһаа абажа, һайн муу хоёрые илгаа бэшэ, харин марксистско-ленинскэ эстетикын олондо мэдээжэ ёһо гуримуудые үндэһэлэн хэрэглээ ха юм. Научна бодото удхатай, гүнзэгы сэгнэлтэтэй байһаараа В. Ц. Найдаковагай нүгөөдэ номынь мүн лэ олоной анхаралые хандуулна.

Мэдээсэл ехэтэй, эстетическэ орёо асуудалнуудые шиидхэһэн номуудынь имагтал театрта хабаатай хүнүүдтэ зорюулагдана бэшэ, мүн үргэн олон уншагшадташье һонирхолтой байхаар бэшэгдэнхэй. Эдэ хүдэлмэринүүдэй байгуулгын таарууу зохид, хэлэнэйнь үльгам зохид байдагынь уншагшадта мүн лэ ехэхэн туһаламжа болодог гээшэ.

Искусство шэнжэлдэг эрдэмэй доктор В. Ц. Найдаковагай хүдэлмэринүүд, хэһэн элидхэлнүүд бодото научна үндэһөөрөө, гүнзэгы шүүмжэлхы удхаараа артист маягтайнь гансага ниилэжэ, уншагшадые, шагнагшадые угаа ехээр һонирхуулдаг. Жэшээлбэл, Буряадаймнай театрай репертуарай гол асуудалнуудаар байгша оной эхеэр үнгэрһэн зүблөөндэ В. Ц. Найдаковагай хэһэн элидхэл олоной ой ухаанда хадуугдаа һэн. Тэрэ элидхэл соогоо республикынгаа дүрбэн театрай хүдэлмэри тушаа дэлгэрэнгыгээр, нюдэндэ тобойсо харагдамаар хэлэхэнээ гадна, зохёохы коллективые, хүтэлбэрилэгшэдэй гаргадаг алдуу эндүүнүүдые, репертуарай зүжэгүүдэй һайн, муу талануудые элирүүлжэ, зүйтэй зүбшэлнүүдые үгэлсэһэн байна. Театрнуудай хэрэгүүдээр В. Ц. Найдаковагай һонирходог, зохёохы хүдэлмэриинь түлөө үнэхөөрөө сэдьхэлээ зободог хадань, тэрэнэй хурса шүүмжэлэлые театрай хүдэлмэрилэгшэд зүбөөр ойлгожо, зүбшэлнүүдые хүлеэн абадаг юм.

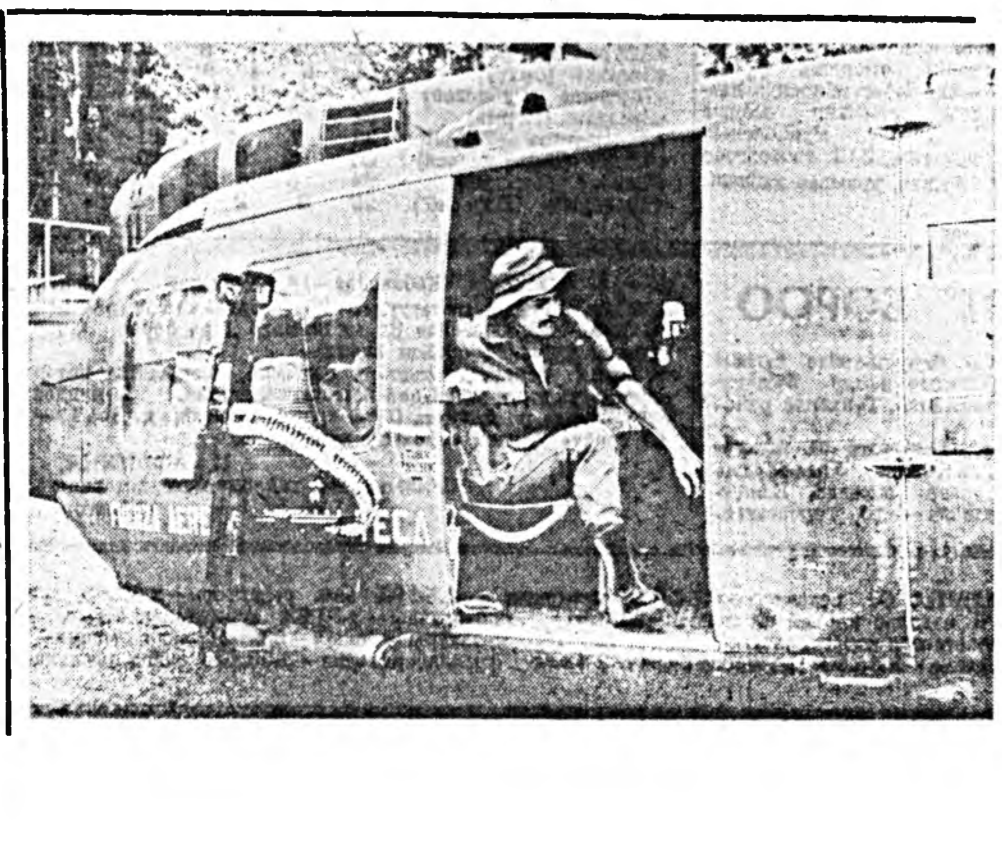
В. Ц. Найдакова хоридохи жэлээ соёлой һургуулинуудта багшална. Валентина Цыреновнагай лекци болон семинарнуудта ябадаг студентнүүдтэй хөөрэлдэхэдэ, тэдэ багша тухайгаа тон дуратайгаар хөөрэжэ үгэдэг. Хатарай таһагта һурадаг студентка иигэжэ хөөрэнэ: «Валентина Цыреновнагай лекциие анха түрүүшынхиеэ шагнахадаа, гайхалаа бараа һэм. Училищада шагнагдадаг лекцинүүдһээ ямар ондоо, ямар һонирхолтой байгааб даа! Шагнажал һууһайб гэхээр. Харин семинарнуудынь ямар бэ! Долоон хоногой урда тээ бэлдэжэ эхилхэш, тиигээд ямаршьеб нэгэ онсохон, зохеохы гэхээр гү, оршон байдалда айхабтар һонирхолтойгоор үнинэй хүлеэһэн хэшээлни үнгэрхэ». Харин ерээдүйн хүгжэмшэн иигэжэ хөөрэнэ: «Валентина Цыреновнагай тон ехэ юумэ мэдэдэгые гайхадагби, атаархадагшьеб. Али бүхы юумэн тухай: театр, кино, хүгжэм, литература гү, али түүхэшье байг, өөртэшни туһатай, шэнэ юумэ ходоодоо хэлэжэ үгэдэг хүн». Режиссурын таһагай студент: «Валентина Цыреновна үнэншэ, эрид сэхэ зантай хүн гэжэ һанагшаб. Шалгалта дээрэнь муу сэгнэлтэ абабал, гомдохешни тон дэмы хэрэг гээшэ. Валентина Цыреновна хэзээдэшье хереюуешни зорюута буруугаар сэгнэхэгүй».

Ёһотоил багша тухайдаа шабинарынь иигэжэ үнэн сэдьхэлһээ баяры хүргэн хэлэдэг гээшэ ааб даа.

Саашанхи зохёохы зорилгонууд тухайнь асуухадаа, түсэбүүдэйнь хэды ехэ байһые туйлхаар һэн. Юуб гэхэдэ, Валентина Цыреновна Найдаковадал ёһотой бэлиг ехэтэ эрдэмтэн түйлаһан амжалтаараа, олгогдоһон хүндэтэ нэрэ зэргэээрээ бахархан, һанаагаа амаршадаггүй, харин шэнжэлхы хүдэлмэриингөө шэнэ шатые дабажа гаран, зохёохы бэдэрэлгэнүүдээ үргэлжэлүүлдэг ха юм.

Үнэхөөрөөшье, В. Ц. Найдакова шэнэ хүдэлмэринүүдэй, шэнжэлгэнүүдэй болон монографинуудай эхи үндэһые табижа захаланхай байгаа һэн. Валентина Цыреновна Найдакова зохёохы эрмэлзэлэйнгээ түлэг дунда ябана гээшэ.

О. КУНИЦЫН,
искусство шэнжэлдэг эрдэмэй кандидат.

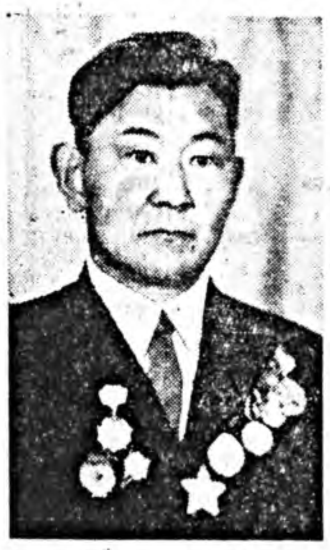
Гватемалын сэрэгэй засагаархид США-гай хүтэлбэрилэгшэдэй дэмжэлгэдэ түшэглэн, арадтаа эсэргүү хархис политика ябуулжа байнхай. Гватемалын армине зэбсэгжүүлхэ хэрэгтэ ЦРУ ба Пентагон олон миллион доллар жэл бүри гаргашална.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Гватемалын сэрэгэйхидтэ дамжуулан үгтэһэн түгэс зэбсэгжүүлэгдэмэл американ вертолет.

ТАСС-ай фото.

АРТИЛЛЕРИСТЫН ШЭН ЗОРИГ

Дүлэтэ жэлнүүдэй баатарнууд

Гомбо Сыренович Будаев арбан найман наһаяа арайхан гүйсөөд ябатараа, 1942 оной март һарада дайнда мордоһон юм. Тэндэ томо үхэр буугай наводчик ябаһан байна. Түрүүшынгээ байлдаанда Доной Малые Клецки гэжэ район шадар ороһон намтартай. Удаань Сталинградска тулалдаанда, Ясско-Кишиневско операцида хабаадалсаа, мүн Румыни, Болгари, Югослави, Венгри болон Австрие сүлөөлэлсөө.

Дайшалхы баатаршалга гаргаһанайнгаа түлөө хэдэн орден болон медальнуудаар шагнагданхай юм. Тодорхойлон хэлэбэл, Тирасполь хото шадар гаргаһан баатаршалгын түлөө Алдар Солын III шатын орденоор, Венгридэ Секешфехервар хото сүлөөлэлсэһэнэй түлөө Улаан Одоной орденоор, Австрида Бойцберг хото сүлөөлэлсэһэнэй түлөө «Шэн зоригой түлөө» медаляар шагнагдаа бэлэй. Эдэ орден, медальнуудһаань гадна үшөө 13 медаль тэрэнэй үбсүүе шэмэглэнэ.

Мүнөө Гомбо Сыренович хүндэтэ амаралтадаа гараа. 1947 ондо нютагаа бусаһаар, Түнхэнэй районой «Восточные Саяны» колхоздо, Түнхэнэй совхоздо ажаллаа юм.

Мүнөө нютагаймнай хүбүүнэй оройдоол нэгэ байлдаанда хабаадалсажа, баатаршалга гаргаһан тухай тэрээнтэй сугтаа алба хэһэн запасай гвардиин ахамад лейтенант, мүнөө милициин подполковник, Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай I шатын, Улаан Одоной болон Дайшалхы Улаан Тугай хоёр орденто Александр Григорьевич Мартыновай хөөрөө дурадханабди.

Тэрэ үедэ бидэ 3-дахи Украинска фронтын гвардейскэ Улаан Тугта Славянска стрелково 61-хи дивизиин гвардейскэ тусхай 67-дохи дивизиондо сугтаа алба хэжэ байгаабди. Илангаяа Молдавида болоһон байлдаанууд ухаанһаамнай гарадаггүй. 1944 оной августын 20-до Тирасполь хотын райондо Кицканска плацдарм дээрэ манай сэрэгшэд немецүүдые бута сохиһонойнгоо удаа, урагшаа амжалтатайгаар дабшажа байба. Эдэ байлдаануудта манайшье 67-дохи гвардейскэ артдивизион гвардиин капитан А. Ф. Полновой командованиин доро хабаадалсаһан юм.

Манай артиллеристнүүд ябаган сэрэгэй дайшалхы гуримаар дабшан, добтолгодо ороһон ротонуудай замые үхэр буугаар буудажа сэбэрлэдэг байгаа. Түрүүшын үдэрэй байлдаанай дүүрэхэ тээшэ фашистнууд үсэд нэтэрүүгээр эсэргүүсэбэ гээшэ. Немецүүд гэдэргээ сухариха зуураа, хэдэн газарта засадануудые, тулга болохо пунктнуудые үлөөдэг байба. Тингэжэ гэдэргээ сухарижа ябаһан өөһэдынгөө частьнуудые аршалдаг һэн.

Имэ нэгэ засадатай манай артиллеристнүүд тулалдаха баатай болоһон юм. Немецүүд нэгэ үндэрэй ташаланда гурбан үхэр буу, хэдэн пулемедуудые тодхоод, хотогор соогуур гэдэргээ сухарижа ябаһан дайсание мүрдэжэ манай ябаган сэрэгшэдые буудаад, урагшань табижа үгэбэгүй. Манай байһан газарһаа модо шахуу зайда бүлэг модод соо дайсанай батарей байна гэжэ урагшаа эльгээгдэһэн манай тагнуул дуулгаба.

Манай гурбадахи батарейһаа хоёр үхэр буу үндэрэй нюрган дээрэ түлхижэ гаргаад, ябаган сэрэгшэдыемнай бариха байһан тэрэ засадые сэхэ буудалгаар усадхаха гэһэн захиралта дивизионой командир үгэбэ.

Энэ байлдаанда гэнтэ түргөөр, мэргээр буудаһаниинь, тэсэмгэй ба шадал ехэтэй байһаниинь илажа гараха гэжэ мэдэжэ байгаабди. Минутаар хэмжээтэй сагай туршада ухэлтэ байлдаан болохоор хүлеэгдэжэ байба.

Дурамбайгаар харахадамнай немецүүд үхэр буунуудаа тус окопууд соо нюуһан, солдадуудайнгаа хорохо нүхэншье малтаһан байба. Гэхын хажуугаар тэдэнэй үхэр бууе үдхэн намаатай һөөг бүргааһан халхалаад байба. Харин бидэ бэеэ халхалха аргагүй хуу хараатай газарта буугаа тодхожо буудаха байбабди. Ядахын сагта зааханшье окопуудые малтажа, бэеэ нюуха сагтүй һэмди. Тон хүшэр эхэ байдалда дайлалдаха байбабди.

Үхэр буунуудаа урдаа түлхижэ, үндэрэй добо дээрэ гарабабди. Оройдоол хэдэхэн секундын туршада буунуудаа бэлэн болгобобди. Нэгэдэхи буугаймнай наводчик гвардиин сержант Будаев хараанай хэрээһэн соо дайсанай батарейе бариба. Командирнай — гвардиин ахамад сержант Аполлонов дурамбайгаараа дайсанай батарейе бэдэржэ олоод, буудаха захиралта үгэбэ. Хоёрдохи буугаараа тэрэнэй командир гвардиин ахамад сержант Мирзагиязов өөрөө буудаба.

Манай түрүүшын һомонууд дайсадай батарейн хороһон газарта тэһэржэ оробо. Немецүүд имэ юумэ хүлеэгээгүй байгаа.Ородуудай үхэр буунууд имэ дүтэһөө буудаха гэжэ ухаандаашье оруулаагүй байгаа ха юм. Дайсан иигэжэ гэнтын буудалгада оробошье, урдаһаамнай ами татахын аргагүйгөөр буудажа эхилбэ. Манай хажуугаар снарядуудынь зай забһаргүй тэһэржэ оробо. Маанадые тойроод үй түмэн үхэлнүүд хатаралдажа байха юм. Тиигэбэшье манай гвардеецүүд ухаа алдангүй, һалганан шэшэрэнгүй харюудань буудажа байба. Үхэр буугай командир Мирзагиязов, наводчик Будаев, буунуудые һомологшод болон снарядуудые зөөгшэд булта эрэлхэг зоригтой байжа, дайсанаа үй бута сохёо һэн.

Тэрэ гэһээр олон жэл үнгэрөө, тиигэбэшье энэ богонихон сагай туршада болоһон байлдаан ухаанһаам гарадаггүй юм. Гомбо Будаев даруу аалин зантай, яарадаггүй хүбүүн һэн. Байлдаанда ороходоо ондоо болошодог бэлэй. Тэрэ зоримгойгоор, түргөөр, бата найдамтайгаар дайлалдадаг һэн. Тэрэнэй бүхы түхэл шарайда ямаршьеб даа нэгэ диилдэшэгүй ехэ хүсэн, илалтада найдал мэдэрэгдэдэг һэн.

Самик Мирзагиязов—тэсэбэригүй, халуун шуһатай, түргэн зантай хүн һэн. Харин байлдаанай үедэ бүхы хүсэеэ зангидажархидаг, найдамтайгаар дайлалдадаг, эрэлхэг зоригтой хүн бэлэй. Үндэр бэшэшье һаа, бата бэетэй, пилоткоёо үрөөһэн сохо дээрээ үмдэһэн, буржагар хара үһэтэй солдадые мүнөөшье нюдэндөө элеэр харадагби.

Хоёрдохи буугаймнай командир Борис Аполлонов үхэр буунһаа нэгэ бага зүүгээр үбдэг дээрээ һуугаад, дурамбайгаараа хёрхоор хаража байһаниинь баһал нюдэндэм харагдадаг. Снарядуудайнгаа хэр зэргэ лаб тудаһые хёрхоор хаража, буудалгаяа шадамараар хүтэлбэрилдэг. Яаралжа, мэгдэжэ байхыень харахагүйш.

Тэрэ үедэ артиллеристнүүдээ хараад, имэ хүбүүд хэзээдэшье диилдэхэ, сухарихагүй, тэдэнэр нэгэ гэбэл илажа һалаха, үгы гэбэл булта сугтаа үхэр буунуудайнгаа хажууда баатарай үхэлөөр унаха гэжэ бодоо һэм. Тэрэ байлдаан 5—6 минутын туршада үргэлжэлөө һэн бэзэ даа. Тэдэнэй эрэлхэг зориг ба шадабари илалта асараа һэн ха гэжэ мүнөө ходол һанагшаб.

Тэрэ тулалдаанда илаабди гэжэ һанажа байтарнай, модо шахуу зайда ой соохоо дайсанай хоёр танк гараад, сэхэ маанад тээшэ шэглэбэ. Тэдэ ябуул дундаа буудана. Батареймнай командир гвардиин капитан Галимов шархатаба, тиихэдэнь буудалгые би өөр дээрээ даажа абааб.

Бидэ ехэ түргөөр буунуудаа танкнууд тээшэ залабабди. Аполлонов пушкаар буудаха аргагүй байба. Урдань байһан болдог танкнуудые халхалаа һэн. Үхэр буунуудаа ондоо газарта мухарюулжа абаашаха хэрэгтэй байгаа. Теэд бидэ тэрээнээ ондоо тээ абаашажа шадаагүй һэмди. Немецүүд танкһаа маанадые буудажа оробо. Снарядуудынь хажуугаарнай тэһэржэл байха юм. Һомологшо рядовой Шишкин, снаряд зөөгшэ Макаров гэгшэд алуулшоо һэн. Нэгэ снаряд Аполлоновой буу дээрэ шахуу тэһэрбэ. Тэрэ өөрөө хүндөөр шархатажа, буугайнгаа хажууда унаа һэн. Тиигэбэшье Мирзагиязовайнгаа буугаар буудажа, нэгэ танкыень һалгаагаа һэмди. Нүгөөдыень хүршэ батареймнай хүбүүд һүнөөгөө бэлэй.

Гвардейцүүд-артиллеристнүүд командованиин захиралтые, мүн Эхэ оронойнгоо урда дүүргэхэ уялгаяа хүндэтэйгөөр дүүргээ һэн. Энэ байлдаанда эрэлхэг зоригтой байжа, дайсанаа сухарюулһанайнгаа түлөө үхэр буугай командирнууд Мирзагиязов, Аполлонов, наводчик Будаев гэгшэд Алдар Солын III шатын орденуудаар шагнагдаа бэлэй.

А. МАРТЫНОВ,
запасай гвардиин ахамад лейтенант.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Г. С. Будаев.

В. ТУЛАЕВАЙ фото.

ХОТО хүдөөгэй hОНИН

СТУДЕНТНЭР УРМАШУУЛАГДАА

Манай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай студентнэр зунайнгаа амаралтын үедэ республикынгаа нютагуудта барилгануудые хэдэг. Жэшээнь, физико-математическа факультедэй бүлэг студентнэр Хяагтын районой Харанхы станци шадар барилгада хүдэлбэ.

«Бригантина» гэһэн нэрэтэй студентнэрэй барилгын отрядай гэшүүд шэнэ байшан гэрнүүдэй досоо талые штукатурдаһан, сагаадаһан байна. Отрядаймнай гэшүүд Дарима Баирова, Татьяна Шелковникова, Вера Шишуврева, Дондок Дугданов, Юрий Будаев гэгшэд ажал хэхэдээ шадамар бэрхэ байһанаа харуулаа.

«Бурятцелинстрой» трестын 466-дахи нүүдэл колонныш хүтэлбэрилэгшэд бидэнэрэй эрхим һайнаар хүдэлһые тэмдэглээд, арбаад студентнэртэ Хүндэлэлэй грамота, харин отрядтамнай мүнгэн шан барюулһан байна. Бидэнэр ерэхэ жэлдэшье хүдөө нютагта ажаллахаар гараха гэжэ хэлсэнхэйбди.

Баригдажа байгаа энэ байшан гэрэй ашаглалгада үгтэхэдэ, Харанхы гэжэ тосхондохи хүдэлмэрилэгшэд нүүн орожо түбхинэхэ юм.

С. БУДАЕВ,
отрядай командир.

Бүхэсоюзна конкурсдо илагшадай нэгэн

«Мэргэжэлээрээ эрхимлэгшэ» гэһэн зональна конкурсдо илаһан «Бурятавторемонт» нэгэдэлэй Шэнэ-Бэрээнэй заводой токарь Владимир Калгин һаяхана Украиннын ССР-эй Ивано-Франковск городто болоһон бүхэсоюзна конкурсдо хабаадалсаба. Тэндэ ороноймнай бүхы союзна республикануудһаа, Россин Федерациин зургаан зоноһоо эрхимэй эрхимүүд суглараһан байна. Конкурсын дүнгүүдые согсолходо, Владимир Калгин хоёрдохи һуурида гаража, «Бүхэсоюзна конкурсдо илагша» гэһэн мүнгэн тэмдэгтэ, СССР-эй Госкомсельхозтехникын хоёрдохи шатын дипломдо хүртэбэ. Мүн ВЛКСМ-эй ЦК-гай зүгһөө «Алтан гарта мастер» гэһэн тэмдэгээр, залуушуулай уласхоорондын лагерьта амарха путёвкоор ба «Спидола» гэжэ радиоприемнигоор шагнагдаа.

Владимир Калгин дунда һургуули дүүргэһээр лэ тус заводто ерэжэ токариин һурагшаар ороһон намтартай. Тэрэнэй түрүүшын һурган хүмүүжүүлэгшэ Евгений Ложкин мүн лэ Ивано-Франковскда 1979 ондо бүхэсоюзна конкурсдо гурбадахи һуурида гараһан юм. Тиимэһээ Владимир оронойнгоо эгээл бэрхэ токарьнуудай нэгэнэй хүтэлбэри доро һураһан байна бшуу.

Владимир Калгин мүнөө 23-тай. Токариин мэргэжэл гүйсэд шудаланхай. Халаан, һара бүриингөө даабарие хододоо үлүүлэн дүүргэдэг юм.

Ц. ДАМБАЕВ.

СПОРТ СПОРТ СПОРТ СПОРТ СПОРТ

ШАНГА ТЭМСЭЛДЭ ҮНГЭРБЭ

Профсоюзай - комсомолой шангуудта хүртэхын түлөө хүнгэн атлетикээр намарай заншалта урилдаан Дээдэ-Онгостойдохи «Труд» бүлгэмэй түрбазада үнгэрэгдэбэ. Спортын долоон бүлгэм болон клубай суглуулагдамал командануудай 100 гаран хүнгэн атлет хабаадажа, мэргэжэл шадабаряа улам дээшэлүүлһэн байха юм.

14—15 наһанай басагад өгээл түрүүлэн урилдаанай харгы дээрэ гараба. Эдэнэр 1000 метртэ урилдаа. «Трудовые резервы» бүлгэмэй түлөөлэгшэ — Улаан-Үдын 6-дахи интернат һургуулиин юһэдэхи классай һурагша Наташа Позднякова энэ зайе 3 минута 41,4 секунда соо гаталжа, түрүү һуури эзэлбэ. Тус бүлгэмэй Россин соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө Смоленск хотодо үнгэрэгдэһэн мүрысөөндэ тэрэ бронзо медаляар шагнагдаа һэн. В. Леонтьева («Забайкалец»), Н. Андриевская («Труд») гэгшэд удаадахи һууринуудта гараһан байна.

Сэхыень хэлэхэдэ, РСФСР-эй суглуулагдамал командын гэшүүн Шэнэ-Онохойн дунда һургуулиин һурагша Таня Гуриновагай хабаадалсаа һаань, урилдаанай харгы дээрэхи тэмсэл бүри һонирхолтой, шанга болохо байгаа гээд һанагдана.

Удаань эдир басагад 2 мянган метртэ мүрысөө. Загарайн районой Хандагатайн леспромхозой Новоильинскын дунда һургуулиин 7-дохи классай һурагша Сэсэгма Бадмацыренова («Труд») хурдан сүлхэ байжа, илалта туйлаба. Загарайн хүүгэдэй спортын һургуулиин тренер Нина Гашкова тэрэнэй амжалтада габьяатай юм. «Урожаһаа» К. Макарычева, Е. Палагина («Труд») удаадахи һууринуудые эзэлээ.

Залуу басагад 3 мянган метртэ урилдахаар уригдана. 8 хүн командануудайнгаа нэрэ хүндые хамгаалһан байна. БМДК-гай түлөөлэгшэ Тамара Цой энэ зайе 12 минута 24 секунда соо гаталжа, нэгэдэхи шанда хүртөө. И. Кудряшова (ЛВРЗ-гэй спортклуб), Т. Сапунова («Труд») удаадахи боложо, фиништэ хүрэжэ ерэбэ.

Бага наһанай хүбүүд 2 мянган метртэ урилдахадаа, яһала һайн саг харуулжа, сугларагшадта альга ташалгаар угтагдаһан байна. 14-дэхи һургуулиин 9-дэхи классай һурагша Алеша Насонов (ЛВРЗ-гэй спортклуб) 8.05 минута саг харуулжа, илалта туйлаа. Манай республикын бэрхэ тренернүүдэй нэгэн В. Н. Аверковэй һурган һоридог эдир хүбүүн үнгэрэгшэ хабар «Правда» газетын шанда хүртэхын түлөө Минск хотодо үнгэрэгдэһэн бүхэсоюзна мүрысөөндэ хабаадаһан юм. Хүдөөгэй һургуулинуудай һурагшад — Загарайһаа С. Журавлев («Трудовые резервы»), Бага-Һуналейһээ Б. Мальцев («Буревестник») хүндэлэлэй табсангай удаадахи шатануудта гараба. 18-дахи һургуулиин 6-дахи классай һурагша В. Григорьев оройдоол хоёр жэлэй турша соо һорилго бэлэдхэл хэбэшье, хурдан сүлхэ байһанаа харуулжа, 22 хүбүүдэй дундаһаа табадахи һуури эзэлбэ —8.16,0 минута.

Шэнэ-Онохойн дунда һургуулиин арбадахи классай һурагша Владимир Шевляков энэ жэлдэ хэдэн ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ хабаадаһан байна. РСФСР-эй һурагшадай спартакиадада, удаань «Трудовые резервы» бүлгэмэй суглуулагдамал командануудай түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаһан байха юм. Энэшье удаада тэрэ бусадһаа хурдан солбон байжа, алтан намарай шанда хүртөө. Н. Петров, О. Пронин удаадахи һууринуудта гараба.

5000 метр. Буряадай багшанарай институдай студент Н. Анисимов энэ зайе 17.26 минута соо гаталжа эрхимлэбэ.

Һүүлээрнь эхэнэрнүүд болон эрэшүүл 8000 метртэ урилдаа. Эхэнэрнүүд соохоо Т. Уварова («Труд»), эрэшүүлэй дундаһаа спортын мастер В. Трунев (ЛВРЗ-гэй спортклуб) илалта туйлаба. Сэхыень хэлэхэдэ, эрэшүүлэй дунда манай дүршэл шадабари ехэтэй олохон хүн урилдаанай харгы дээрэ гаража, хаба шадалаа туршаһан байха юм. Спортын мастернууд Ф. Капустин, В. Дульянинов гэгшэд түрүү һуурида гарахын түлөө ороолдоо. Гэбэшье залуу стайернууд хурдан сүлхэ байһанаа харуулба. Тингэжэ Ю. Федоров («Буревестник»), А. Чирков (ЛВРЗ-гэй спортклуб) гэгшэд хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлһэн байна.

«Труд» бүлгэмэй суглуулагдамал команда илажа, профсоюзнуудай областной соведэй, ВЛКСМ-эй обкомой дамжуулгын кубогаар, Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаба. ЛВРЗ-гэй түлөөлэгшэд — хоёрдохи, «Буревестнигэй» хүнгэн атледууд гурбадахи һуури эзэлээ. Заншалта мүрысөөн шанга тэмсэлдэ үнгэржэ, манай республикын эрхим түрүү атледуудые дэмжэхэ залуу халаанай ургажа байһые харуулба.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: эдир хүбүүд 2000 мянган метртэ урилдажа эхилбэ; залуушуулай дундаһаа илажа гараһан Н. Анисимов. **М. СУТУРИНАЙ фото.**

ФУТБОЛ ГЭДЭРГЭЭ СУХАРИХА ГЭНЭТЭЙ

СССР-эй «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг манай Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын футболистнууд ээлжээтэ — хорин хоёрдохи, хорин гурбадахи уулзалгануудаа үнгэргэбэ. Уулзалгын дүн хаража, согсолжо үзэхэдэ, мүрысөөнэй таблицада түрүүшын долоон һуури эзэлээд ябаһан командануул илаха ехэ эрмэлзэлтэй байба. Жэшээнь, хоёр уулзалгада Барнаулай «Динамо» Омскын «Иртышые», Новосибирскын «Чкаловецые» 1 : 0, 2 : 0 тоотойгоор илажа, мүрысөөнэй таблицада байдалаа улам һайжаруулжа шадаба.

Байгша оной наадануудые ульгам бэрхээр үнгэргэжэ ябаһан Красноярскын «Автомобилистын» футболистнууд Комсомольск-на-Амуре командада айлшалхадаа, талмайн эзэдтэй 0 : 0 тоотойгоор тэнсээд, гэртээ Улаан-Үдын футболистнуудые аяар 5 : 1 тоотойгоор «бүдэрүүлээ». Омскын «Иртыш» энэ удаа Комсомольск-на-Амуре хотын «Амурые» өөрынгөө стадион дээрэ 2 : 1 тоотойгоор диилэбэ. Ангарскын «Ангара» команда Пермь хотын «Звездатай» 2 : 2 тоотойгоор тэнсэбэ. Мүн Нижний-Тагилай «Уралец» Благовещенскын «Амурта» 0:1 тоотойгоор диилдэһэн юм. Удаадахи наадаяа Пермиин «Звездатай» гэртээ үнгэргэхэдөө, 1:1 тоотойгоор тэнсэхэ баатай болоо.

Һүүлэй хэдэн нааданда «далижаһан» Томскын «Манометр» команда Владивостогой «Лучай» футболистнуудта айлшалхадаа, талмайн эзэдтэй 3:3 тоотойгоор тэнсэжэ гараһан юм. Харин эдэнэр гэртээ Благовещенскын «Амурые» 3:1 тоотойгоор илахадаа, мүрысөөнэй таблицада нэгэ һуури урагшаа дабшаһан байна. Новокузнецкын «Запсибовец» командын футболистнууд Новосибирскдэ наадахадаа, талмайн эзэдые 4 : 0, гэртээ Рубцовскын «Торпедые» 2 : 1 тоотойгоор диилэбэшье, урагшаа дабшаагүй.

Манай «Локомотивай» футболистнууд һүүлшын хоёр уулзалгада бирагүйгөөр наадажа, хоёр һуури гэдэргээ сухариха баатай болоо. Удаадахи наадаяа Томскын «Манометр» командатай үнгэргэхөөр тиишэ ошонхой. Эдэнэр өөрынгөө стадион дээрэ сентябриин 13-да наадаха юм. Айлшаар манайда Тюмениин «Факел» команда ерэхэ.

Уншагшадай анхаралда мүнөөдэрэй байдалаар мүрысөөнэй таблица толилогдоно.

Командануул	наадаа	шүүгээ	тэнсээ	алдаа	бүмбэгэ	очко
«Динамо» (Барнаул)	23	15	4	4	40—16	34
«Автомобилист» (Крас.)	23	12	7	4	33—15	31
«Иртыш» (Омск)	22	14	1	7	39—20	29
«Ангара» (Ангарск)	21	13	2	6	36—20	28
«Уралец» (Нижний-Тагил)	23	10	7	6	32—23	27
«Луч» (Владивосток)	23	11	4	8	38—31	26
«Уралмаш» (Свердловск)	22	10	3	9	33—23	23
«Манометр» (Томск)	23	9	4	10	35—31	22
«Запсибовец» (Н-Куз.)	22	9	4	9	26—29	22
«Амур» (Баговещенск)	22	8	5	9	25—26	21
«Звезда» (Эрхүү)	21	8	4	9	26—27	20
«Торпедо» (Рубцовск)	23	9	1	13	39—41	19
«Звезда» (Пермь)	21	7	5	9	21—28	19
«Локомотив» (У-Удэ)	22	7	4	11	21—37	18
«Амур» (Комсомольск)	23	6	6	11	21—23	18
«Факел» (Тюмень)	22	5	5	12	19—33	15
«Чкаловец» (Новосиб.)	22	2	2	18	6—57	6

УҺААР ЭЛБЭГ БОРОО

Монголой Арадай Республикын баруун-хойто зүгһөө ерэһэн аадар бороо манай республикын нютаг бүхэндэ шииг нойто асарба. Илангаяа Захаамнай, Түнхэнэй районуудта хура бороо ехээр ороо.

Жэшээнь, Нарһатада, Уднискдэ, Бэшүүртэ ба Мухар-Шэбэртэ—5, Хэжэнгэдэ, Петропавловкада, Улаан-Үдэдэ —7, Прибайкалиин районой Нестерево тосхондо, Бэшүүрэй районой Охин-Булагта—9, Түнхэндэ —10, Тарбагатайда—13, Ивалгада, Кабанскда—14, Түнхэнэй районой Аршаан, Моһгой нютагуудта—22, Захаамнай районой Цахирта—33, Санагада 38 миллиметр хура бороо хоёр хоногой туршада ороһон байна.

Ойрын үдэрнүүдтэ тэнгэри сэлмэжэ, республика дотор нарата үдэрнүүд тогтохоор багсаамжалагдана. Һүниндөө баруун-урда районуудта 0—5 градус хүйтэн, үдэртөө 12—18 градус дулаан болохоор хүлеэгдэнэ.

Н. АФОНИНА,
Улаан-Үдын гидрометобсерваториин директор.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Олониитын дундахи партиин найдамтай түшэг тулгуури» түрүү бэшэг. «Хураалга-81». «Ехэ таряанай ургахада, хэхэ ажалшье ехэ» — Я. Николаевай статья. «Намарай хүдэлмэринүүдые эршэ, дэлисэтэйгээр ябуулха!» — материалнуудай суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Партийна ажабайдал». «Районой эдэбхитэдэй һургуули» — В. Нихлановай статья. «Мал ажал — онсо шухала һалбари». «Тэжээлэй нөөсэ байгуулха найдамтай зам» — Н. Дегтяревой статья. «БАМ: үдэр үдэрэй хэрэгүүд» — материалнуудай суглуулбари. «Правда Бурятии» газетэдэ харюусана». «Совет орон: шэнэ һонин».

Гурбадахи хуудаһанда. «Совет-индиин хани сааанай үдэрнүүд». «...сэбэр һайхан сэдьхэл» И. Казанцевай очерк... гэлжэлэл. «Европын зохёолшодой уряал» ...эй материал. «Хилы наһаа».

Дүрбэдэхи хууда... «Манай ажаһуудаг ...» гэжэ статья тушаа ... дөөгөө үргэлжэлүү...ди» — материалнуудай ...луулбари. Соносхолнууд...

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40 —Үглөөнэй гимнастика. 10.05—«Горнистнар, дохёогоо үгыт!». 10.35— «Экзамены некстати» —уран һайханай фильм (Болгари). 11.45 — РСФСР-эй хатарай ба арадай аман үгын ансамбльнуудай концерт. 12.35 —Шэнэ һонин. 15.10—Дамжуулгын программа. 15.15—Шэнэ һонин 15.35—«Человек на земле» —кинопрограмма. 16.25 — «Шатарай һургуули». 16.55 — «Маэстро Тийт Куузик «Эстония» театрта» — телевизионно хүгжэмтэ фильм.

Улаан-Үдэ. 17.25 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 17.40 — «Байгал». 18.10 — «Коммунистнууд тухай хөөрэнэбди». 18.35 — «Кристаллнууд» — киноочерк.

Орбита. 18.45 — «Түрүү дүй дүршэл — бүгэдын баялиг». 19.15 — Мультфильм. 19.45— «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 — Канадын кубогта хүртэхын түлөө хоккейгээр уласхоорондын мүрысөөн. Канада — СССР. 22.00 — «Время». 22.35 — Футболоор дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй эхин шатын уулзалга. ЧССР — Уэльс. Прагаһаа дамжуулга. 23.20 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 23.55 — Боксоор СССР-эй чемпионадай түгэсхэлэй мүрысөөн.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 13.00 — «Дирижер матча» — баримтата фильм. 13.10 — «Манай сэсэрлиг». 13.40 — «Хүгжэм». 6 кл. Үльгэршэ композитор Н. А. Римский-Корсаков. 14.10 — «Һургуули ба зохёон байгуулхы ажал». (2-дохи дамжуулга). 14.40 — «Слово о полку Игореве» «Ородой культура». 8 кл. 15.10 — «Байгаали шэнжэлэлгэ». 2 кл. «Намарай шэнжэнүүд». 15.30 — «Как Иванушка-дурачок за чудом ходил» — уран һайханай фильм. 16.50 — «Отговорила роща золотая» — баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 17.00 — «Веселый рожок» — үхибүүдтэ концерт.

Орбита. 17.25 — «Һурган хүмүүжүүлэгшэ» — теле...нал. 17.55 — Уһанай спор... Европын чемпионат. ...виин ССР-эй Бендеры ...торгоной комбинадай ... байшангай «Приетения» ... дуу, хатарай ансамблиин ...церт.

Улаан-Үдэ. 18.45 — ...гоёор уншалга. «Бродит ... за окном». 19.10 — Соно...нууд. 19.20 — «Шэнэ зо... шэнэ түйлалта» — бари... фильм. 20.00 — Л. Тол... «Война и мир» роман... һэгүүдые СССР-эй арадай ...тист Д. Журавлев ... 20.40 — «Гэр бүлэ тухай ... намжанууд» — телеви... баримтата фильм. 21... «Амгалан нойрсогты, ... шуул». «Выдумки кота ... коша». 21.15 — «Дүтын ... зүг, һанаа зоболго, ... найдабари»—баримтата ... 22.00 —«Время». 22.35—... среди волков» — олон ...тэй уран һайханай теле...но фильм (4-хи сери) (...ри).

Редакторай орлогш...
П. Н. НИМАЕВ

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76 отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-03598. Заказ № 209. Индекс ...